

ANN ÖDLUND

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

Ann Ödlund

Demokratiska och auktoritära styrformer - en kort presentation

Titel	Demokratiska och auktoritära styrformer - en kort presentation
Title	Democratic and authoritarian regimes - a short introduction
Rapportnr/Report no	FOI-R--2338--SE
Rapporttyp Report Type	Underlagsrapport Base data report
Utgivningsår/Year	2007
Antal sidor/Pages	46 p
ISSN	ISSN 1650-1942
Kund/Customer	Försvarsmakten
Forskningsområde Programme area	1. Analys av säkerhet och sårbarhet 1. Security, safety and vulnerability analysis
Delområde Subcategory	11 Forskning för regeringens behov 11 Policy Support to the Government.
Projektnr/Project no	E 11102
Godkänd av/Approved by	Göran Kindvall

Totalförsvarets Forskningsinstitut FOI
Avdelningen för Försvarsanalys

164 90 Stockholm

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Summary	5
Förord	7
Rapporten i sammandrag	8
1. Inledning	11
1.1. Bakgrund till uppdraget	11
1.2. Syfte, metod och avgränsningar	11
2. Stater, ideologier och styrning	13
2.1. Staten – och de (nya) krav som ställs på den	13
2.2. Politik – fördelning av värden och resurser	14
2.3. Ideologi – tankarna bakom	15
3. Politiska styrformer	17
3.1. Demokratiska styrmodeller	17
3.2. Auktoritära styrmodeller	20
3.3. Globala och transnationella styrmodeller	23
4. Makt, legitimitet och ansvarsskyldighet	24
4.1. Makt	24
4.2. Legitimitet och ansvarsskyldighet	27
5. Förändring i demokratisk riktning – världssamfundets krav och förväntningar	30
5.1. Förändring mot demokrati	30
5.2. Exempel på förändringar: demokratiseringen i Afrika	32
5.3. Militär intervention och demokrati	35
6. Slutsatser och diskussion	37
6.1. Skalan demokratisk – auktoritär	37
6.2. Makt och legitimitet	37
6.3. Demokratiseringsprocessen	38
6.4. Utvecklingstrender under de närmaste 20 åren	40
Litteraturlista	43

Sammanfattning

Demokrati uppfattas och mäts idag ofta efter en skala där grad av demokrati, utifrån olika kriterier, ger flera olika kombinationer av styren från fullständiga demokratier till rent auktoritära stater. Detta synsätt kan ge en mer nyanserad uppfattning om olika staters styrning, samtidigt som frågor väcks när det t.ex. gäller genomförande av väpnade interventioner.

Vid övergång till demokrati har den begränsade auktoritära flerpartistaten visat sig vara den svagaste av de auktoritära styrmodellerna. Denna form kan ses som en stegvis övergång till utvecklingen av ett demokratiskt flerpartisystem.

På den mellanstatliga arenan kan maktförhållanden komma att förändras. Utvecklingstrenden visar dessutom på allt fler nya typer av maktstrukturer som grundas i privata aktörer, privata överenskommelser och avtal samt en blandning av statliga och privata aktörer. Detta väcker frågor kring makt och legitimitet.

Forskning har visat att det ofta är svårt att skapa hållbar demokrati med hjälp av enbart militära medel och att många intressekonflikter är problematiska att hantera. Konkret är en viktig fråga hur kommande starka aktörers (nationella, internationella, globala och transnationella) intentioner och krav – särskilt när det gäller väpnade insatser – kommer att utvecklas när det gäller framtida konflikthantering.

Nyckelord: stater, styrmodeller, regimer, demokrati, auktoritär, makt, legitimitet, väpnade internationella insatser

Summary

The concept of democracy is today often perceived and measured, by different criteria's, on a scale between full democracy and strict authoritarian rule. This offers several combinations of governance; an approach that may give a broader idea of rule in different states, but at the same time raises questions, for example concerning military interventions.

Authoritarian limited multiparty regimes have proven to be the weakest form of authoritarian rule. States ruled by this form of regime are considered more likely than other systems to change into democratic multiparty regimes.

Power structures and influence on the international arena may change, and there is an emerging trend of new types of power structures based on private actors, private agreements and a mix of private and state actors. This raises questions concerning power and legitimacy.

Recent research has come to the conclusion that military interventions often fail to bring sustainable democracy to authoritarian and/or conflict stricken countries. Many conflicts of interests between actors are difficult to handle. A key question is in which direction strong actors (national, international, global and transnational) – especially regarding military interventions – will develop in how to manage future conflicts.

Keyword: states, regimes, democracy, authoritarian, power, legitimacy, military intervention

Förord

Föreliggande rapport är ett resultat av 2007 års arbete inom FoRMA/Omvärldsanalys. FoRMA är ett projekt som stöder Försvarsmaktens långsiktiga planering med metoder och analyser. Inom omvärldsanalysen studeras möjliga trender inom tre övergripande ämneskategorier: tema, aktörer och regioner. "Demokratiska och auktoritära styrformer" tillhör kategorin teman.

Syftet med rapporten är att beskriva möjliga trender, inte att göra förutsägelser. Rapporten kommer inom perspektivstudierna att utgöra grund för framtagning av scenarier. Dessutom kommer den att vara en del av den omvärldsanalys som beskrivs i de årligt utkommande PerP-rapporterna.

Åke Wiss

Ansvarig FoRMA/Omvärldsanalys

Rapporten i sammandrag

Skalan demokratisk – auktoritär

Demokrati uppfattas och mäts idag ofta efter en skala där grad av demokrati, utifrån olika kriterier, ger flera olika kombinationer mellan fullständiga demokratier och rent auktoritära styren. Detta synsätt kan ge en mer nyanserad uppfattning om olika staters styrning, samtidigt som frågor väcks när det t.ex. gäller genomförande av väpnade insatser i stater vilka räknas som (i viss mån) demokratiska. Här kommer även frågor in om hur signaler ges och tolkas mellan aktörer på den internationella arenan när olika intressen konkurrerar.

Mogna stabila (institutionaliserade) demokratier har visat sig vara relativt fredliga – men vägen dit kan vara instabil. Ledningen i stater som genomgår en övergång mot demokrati kan på olika sätt försöka hålla kvar sin maktposition, ofta genom att peka på externa hot och spela på nationalism. Den begränsade flerpartistaten är den svagaste av de auktoritära styrmodellerna. Denna form kan ses som en stegvis övergång från ett rent auktoritärt styre till ett demokratiskt flerpartisystem: när ett flerpartisystem väl är på plats ses oftare än annars en gradvis utveckling i demokratisk riktning. Enligt vissa bedömningar är den begränsade flerpartiregimen den idag vanligaste auktoritära formen, vilket ses som positivt för framtida utveckling. Två olika mätinstitut varnar om att utvecklingen mot fullständiga (fria) demokratier förefaller ha stagnerat. När det gäller bildandet av en ny (demokratisk) konstitution i en övergångsstat har det visat sig att följande medverkande krafter ger störst chans att lyckas a) stegvis förändring med höggradig representativitet och deltagande i förhandlingar kring bildandet av nya konstitutioner samt b) starka incitament för den etablerade makteliten att stödja en implementering.

Förskjutningar i maktförhållanden

Utvecklingstrenden visar på allt fler nya typer av strukturer som grundas i privata aktörer, privata överenskommelser och avtal samt en blandning av statliga och privata aktörer. Även på den mellanstatliga arenan kan maktförhållanden komma att förändras. Att noga följa och ta hänsyn till förskjutningar i maktperspektiv som utmanar referensramar kopplade till den traditionella moderna statens villkor och – inte minst – de förutsättningar som rådde under senare delen av 1900-talet, torde bli allt viktigare i samband med Försvarsmaktens planering.

Militär intervention och demokrati

Forskning har visat att det ofta är svårt att skapa hållbar demokrati med hjälp av enbart militära medel. Fortsatt eller återgång till auktoritärt styre är vanligt trots demokratiseringsinsatser. Många intressekonflikter är dessutom svåra att hantera: politiker i intervenerande stater ställs t.ex. ofta inför valet mellan att tillfredsställa egna politiska intressen eller att stödja förhoppningar om demokrati i insatslandet. Även i de fall där nya demokratier organiseras i insatsländerna måste de nyvalda ledarna sätta sina väljares intressen främst, vilket inte nödvändigtvis gagnar de intervenerande staterna. Kombinerat med höga kostnader och långa åtaganden kan detta komma att minska intresset för väpnade insatser med nationsbyggande som slutmål.

Utveckling i ett 20-årsperspektiv

Sammanfattningsvis kan sägas att de statliga styrformer som finns idag kommer att fortsätta existera parallellt med varandra under de närmaste 20 åren. Konkret är en viktig fråga hur kommande starka aktörers (nationella, internationella, globala och transnationella) intentioner och krav – särskilt när det gäller väpnade insatser – kommer att utvecklas när det gäller framtida konflikthantering.

När det gäller Försvarsmakten är frågor för framtidens internationella insatser var nivån kommer att läggas när det gäller

- Kriterierna för vad som skall räknas som en demokratisk stat
- Vilka element som kan befrämjas när det gäller olika nivåer av demokratiutveckling
- Hur interventioner skall genomföras med hänsyn till olika nivåer av demokratiutveckling i insatslandet
- Om och på vilka villkor en väpnad insats skall genomföras i ett annat demokratiskt land
- Grad av våldsanvändning i andra demokratiska länder
- Mandatgivares legitimitet och insatsens legitimitet i insatslandet
- Överensstämmelse mellan mandatgivare, (trupp)bidragarländer och insatsländer samt när det gäller mål och medel för nationsbyggande helhetsgrepp
- Krav på ansvarsskyldighet och ansvarutkrävande i samband med (väpnade) insatser
- Grad av förberedelser för ”mission creep”, (t.ex. förändringar i mandat och RoE) i (delvis) demokratiska stater – både politiskt och militärt

Insatsens legitimitet hemma i Sverige är en viktig demokratiparameter. Därför kan det vara viktigt att i scenarioutvecklingen ta hänsyn till

- Grad av uthållighet vid hot mot civila svenskar utomlands och i Sverige ¹
- Grad av uthållighet i egna förluster

Synen på hur internationella insatser skall genomföras och koordineras är åter på väg att förändras. De framtida insatserna kan komma att präglas av tydligare fokusering än tidigare och av samordning av nationella kris- och katastrofinsatser. Detta kan leda till att olika typer av svenska insatser kommer att koordineras i ett insatsområde, vilket i sin tur leder till krav på dels en analys av konsekvenserna av en sådan samordning, dels planering för en utformning av samverkan mellan svenska militära och civila kris- och katastrofinsatser.

¹ Utlänningar riskerar att bli måltavlor i konfliktområden, exempel är kidnappningarna i Afghanistan där senaste fallet (070803) är de ca 20 unga sydkoreanska missionärer som togs som gisslan av talibanska rebeller den 20 juli 2007.

1. Inledning

1.1. Bakgrund till uppdraget

Analysen i denna FOI-rapport genomfördes huvudsakligen under våren 2007. Tillsammans med ett antal andra, såväl geografiska som aktörsrelaterade, analyser inom olika områden har det inom ramen för projektet FoRMA lämnats som underlag till Försvarsmaktens Perspektivplanering. Tanken har varit att dessa underlag skall kunna ge Försvarsmakten ett brett underlag avseende den långsiktiga utvecklingen på områden som kan tänkas forma de uppgifter som myndigheten kommer att ställas inför på 20 års sikt.

Arbetet med de olika delarna av omvärldsanalysen genomfördes inom ramen för FoRMA för första gången under 2004-2005. Det kan komma att utvärderas både avseende form och innehåll, för att fortsättningsvis kunna bidra med underlag som stämmer väl med de behov som Försvarsmaktens långsiktiga planering genererar.

1.2. Syfte, metod och avgränsningar

Syftet med studien är att översiktligt beskriva stater utifrån spännvidden mellan liberala demokratier och totalitära stater samt att problematisera kring överföring av makt inom stater.

Frågor som särskilt beaktas i studien:

- Makt (statliga, ickestatliga aktörer)
- Legitimitet (intern/extern)
- Världssamfundets krav och förväntningar
- Hur Sverige kan komma att påverkas 2017-2027

Metod och angreppssätt

- Litteraturstudie

Studien är genomförd med en kvalitativ ansats och är i huvudsak deskriptiv. Urvalet av litteratur är gjort främst inom området statsvetenskap/internationella relationer. Artikelsökningar på Internet generellt och i olika databaser har genomförts utifrån nyckelord kopplade till syftet och de särskilda frågorna. Artiklarna är valda utifrån relevans för

frågeställningarna. Under studiens gång har det vidare skett en iterativ process mellan litteratur, text och författare vilket lett till en successiv utveckling av rapporten.

Definitioner och avgränsningar

I studien används generellt, där inte hänvisning finns till enskilda författare, *icke-demokratiska stater* synonymt med *auktoritära stater*, dvs. stater som är grundade på någon form av enväldsmakt. Övriga definitioner ges allteftersom begreppen uppträder i texten.

Studien är inte komparativ och går inte igenom skillnader mellan olika författares specifika definitioner (utom där detta särskilt anges) i de redovisade studierna. Detta gäller närliggande begrepp som t.ex. definitioner av ”demokratiska stater” eller ”auktoritära stater”. Dessa kan därför skilja sig något mellan de redovisade undersökningarna.

Läsanvisningar

Inledningsvis i *kapitel 2 och 3* ges som bakgrund en översiktlig genomgång av statliga styrmodeller. I *kapitel 4* ges en beskrivning av legitimitetsbegreppet och maktperspektivet utifrån ett aktörsperspektiv. I *kapitel 5* presenteras först Axel Hadenius och Jan Teorells studie om auktoritära regimer “Authoritarian Regimes: Stability, Change, and Pathways to Democracy, 1972-2003”. I studien presenteras en ny typologi över auktoritära regimtyper och den ger även en koppling till säkerhetsrelaterade problem vid större förändringar i styrmodeller, från diktatur till demokrati, maktförskjutningar etc. *Avsnitt 5.2* bygger främst på Staffan I Lindbergs forskning om demokratiseringen i Afrika². Vidare ges exempel från utvecklingen i Namibia. *Avsnitt 5.3* bygger på Bueno de Mesquita & Downs (2006) artikel ”Intervention and Democracy”, i vilken författarna presenterar en undersökning av militära interventioner och dess inverkan på demokratisering i inomstatliga konflikter 1946 - 2001. I *kapitel 6* presentas slutsatser och diskussion.

² www.svet.lu.se/Staff/Personal_pages/Staffan_lindberg/BOK-KAP.SV.16.pdf (access date 070731)

2. Stater, ideologier och styrning

”Staten avskaffas inte, den dör bort” (Engels, 1955 [1877] s. 387)

Stater är territoriella enheter som förutom ett avgränsat territorium utgörs av ett folk, institutioner för styrning, samt (vanligen) en regering som innehar våldsmonopol inom statens gränser. Staten är också en relativt permanent konstruktion och den är suverän i förhållande till andra stater (Buzan, 1991).

2.1. Staten – och de (nya) krav som ställs på den

Från att tidigare främst ha haft till uppgift att upprätthålla säkerhet inom territoriet måste statsapparaten i dag kunna hantera en rad funktioner³ (Ghani et al., 2005) som:

- *Våldsmonopol* – ett grundläggande kriterium för en stat och en livsviktig funktion för en regering. Staten måste dock även för att kunna nå intern legitimitet ha funktioner som på ett trovärdigt sätt utövar kontroll över dem som är satta att upprätthålla våldsmonopolet.
- *Administrativ kontroll* – vilket kräver regler för horisontellt och vertikalt ansvar för statlig verksamhet och mellan hierarkiska nivåer. Vidare krävs statstjänstemän och ett flöde av resurser
- *Styrning av offentliga finanser* – Ingen stat kan vara självständig när den är beroende av andra för att finansiera sin ordinarie verksamhet. Proportionen mellan inhemska inkomster och behovet av utländskt stöd (bistånd etc.) kan användas som ett mått på graden av en stats självständighet.
- *Investering i humankapital* – vilket leder till att medborgarna får möjlighet att vara aktörer inom ekonomi, politik och samhälle, något som i sin tur leder till delaktighet och ytterst stärker den interna legitimiteten.
- *Medborgerliga rättigheter och skyldigheter* som gäller lika oavsett klass, kön, etnicitet, geografi (bostadsort) och religion, är kritiska faktorer för inomstatlig stabilitet och generell välfärdsutveckling.

³ Kommentar: Skillnader i fokus, vilka uppgifter som sätts främst, kan finnas mellan demokratiska och icke-demokratiska stater. Skillnaderna kan variera beroende på styrmodell och ideologisk grund.

- *Infrastrukturutveckling* – för tillhandahållande av energi, vatten, livsmedel, transporter, information samt för att upprätthålla administrativ kontroll. Utbyggd infrastruktur krävs även för att marknaden skall kunna fungera och växa över hela landet.
- *Skapa en miljö som gynnar utvecklingen av en fungerande (laglig) marknad* – t.ex. regler för skydd av äganderätten, försäkringar, anställningar och miljölagar.
- *Hantering av statliga tillgångar* (naturresurser, miljö etc.) – reglering och licenser till olika industrier och harmonisering med globala standarder.
- *Internationella relationer* (inkl. statliga kontrakt och lån) omfattar hanteringen av relationer till andra länder, mellanstatliga och privata organisationer samt förmågan att ingå internationella avtal och att följa dessa.
- *Rättssäkerhet* innebär bl.a. förutsägbarhet i rättssystemet och kan ses som ett mått på om formella och informella regelsystem överlappar. Ytterst handlar det om att regler för staten är beskrivna i dess konstitution och att regeringen regelmässigt och över tid underordnar sig dem.

2.2. Politik – fördelning av värden och resurser

Politik kommer av det grekiska ordet pólis, ”stadsstat”, och betyder ordagrant översatt det som rör staten. Politik handlar om hur makten utövas och har traditionellt främst rört säkerhet, välfärd och upprätthållande av självständigheten. Politik handlar även om status och prestige (Holsti, 1995) och kan ses som en strid om vilka värden som skall sättas främst när det gäller samhällets organisation.

Viktiga grundfrågor som definierar val inom politiken är: a) Hur skall samhället styras? b) Hur mycket skall staten ingripa i människors liv? c) Hur hårt skall människors beteende styras? d) På vilket sätt och med vilka medel skall samhället förändras? e) Hur skall ekonomin, näringslivet, organiseras? f) Hur föreställer man sig ”det goda samhället”, ”idealsamhället”? (Larsson, 1976).

2.3. Ideologi – tankarna bakom

Ideologier kan ses som ”en samling principer som [skall] vara vägledande för det politiska handlandet” (Larsson, 1976 s 6). Ordet ”ideologi” är av relativt modernt ursprung och uppstod i samband med de nya organiserade politiska strider som började föras under 1700-talet. De kanske viktigaste ideologierna som växte fram var *liberalismen*, som hävdade människors rätt till ”liv, frihet och egendom”, *konservatismen*, som ville bevara nationella traditioner, monarki, religion och familj samt *socialismen* – med ekonomisk, politisk och social jämlikhet som mål.⁴ Beroende av ideologisk grund skiljer sig olika regimer⁵ eller samhällssystem vanligen åt när det gäller mål, medel, problemlösningsmetoder och prioriteringar av vad som står högt på den politiska agendan.

Ungefär samtidigt med ideologierna växte ”masspartierna” – med tusentals medlemmar – fram som en följd av industrialismen och de förbättrade möjligheterna till kommunikation. Efter första världskriget skapas den ”moderna ideologiska enpartidiktaturen⁶” där partiets ideologi blev statsideologi. Det kommunistiska Sovjetunionen, byggd på socialistisk grund, blev den första, åtföljd av den fascistiska diktaturen i Italien och den nationalsocialistiska i Tyskland, vilka byggde på konservativa, socialistiska och nationalistiska ideologier (Larsson, 1976). Till dessa kan religiösa ideologier fogas, där islam idag är den kanske mest framträdande religiöst grundade politiska kraften. Stater som bygger på *islamisk lagstiftning* har funnits sedan religionen islam grundades, medan begreppet *islamism* betecknar senare extrema politiska rörelser som har fått allt större inverkan på den internationella politiken under senare delen av 1900-talet.

⁴ En genomgång av olika ideologier ligger utanför den här studiens syfte. För en snabböversikt på nätet se t.ex. Sören Odenäckers webbplats: <http://web.comhem.se/~u13115096/Ideologierna/> (access date 070731).

⁵ ”Regim” betyder enl. SAOL. styrelse, ledning, levnadsordning mm. Begreppet används för att beteckna styrelse i olika sammanhang. Dessa exempel är hämtade från The American Heritage® Dictionary of the English Language: a) A form of government: a fascist regime. b) A government in power; administration: suffered under the new regime. c) A prevailing social system or pattern. The period during which a particular administration or system prevails. d) A regulated system, as of diet and exercise; a regimen.

⁶ Med *diktatur* avses en styrelseform där ”all statsmakt är koncentrerad till en viss person eller grupp”. Diktaturen kan trots detta ha en formell struktur som liknar demokratins (t.ex. parlament och (styrda) val). Diktaturen är som styrelseform demokratins och rättsstatens motsats. Det finns inga bestämmelser som begränsar makten i en total diktatur och ofta saknas bestämmelser om hur efterträdare skall utses (artikeln heter ”Diktatur” av Nils Andrén, NE 1990).

Att mäta demokrati

Försök att mäta demokrati har pågått i flera hundra år och kantats av förändringar utifrån rådande samhällssyn. Under tiden efter franska revolutionen och framåt var det svårt att skilja mellan "demokrati" och social jämlikhet, medan tiden under och efter andra världskriget präglades av en representativ demokratisyn vilken innefattade deltagande (av röstberättigade) genom val av styrande representanter. Detta kan ses i förhållande till andra perspektiv på demokrati genom sociala och ekonomiska processer och direkt deltagande i styrningen av samhället (Schumpeter 1942; Dahl & Lindblom, 1953; Dahl 1971; Sartori 1973) Det finns inte heller idag konsensus kring en exakt definition av demokrati, även om det finns en grundsyn kring de bärande elementen. Det görs regelbundna undersökningar i syfte att försöka mäta och rangordna graden av demokrati i världen. Demokrati mäts idag vanligen utifrån en gradering snarare än utifrån en tudelning i demokratisk– icke-demokratisk. De mest kända mätningarna är de som genomförs av Freedom House och som sträcker sig tillbaka till 1970-talet. Nedan ges två exempel: 1) Freedom House mätningar och 2) The Economist Intelligence Units mätningar.

1. *Freedom House*⁷ utgår ifrån antagandet att frihet för alla folk bäst uppnås i liberala demokratiska samhällen (se nedan om liberal demokrati). Varje år publiceras rapporter där man rankar länder ("fria", "delvis fria" eller "icke-fria") utifrån olika kriterier. Undersökningen innefattar både analytiska rapporter och numerisk ranking för 193 länder och 15 territorier. Freedom House använder begreppet "electoral democracy", dvs. att fria val förekommer, vilket skiljer sig från kriterierna för idealt "liberal democracy" där den senare även förutom val föreskriver närvaron av en rad olika medborgerliga rättigheter. Konsekvensen blir att demokratin inte ses som tudelad utan länder kan vara "delvis fria" om de uppfyller vissa krav på val. Freedom House använder även en bredare ansats i sina mätningar: *politisk frihet och medborgerliga rättigheter*⁸. Frågorna om politisk frihet är organiserade i tre underkategorier: Valprocess, politisk pluralism och deltagande, samt regeringens funktion. Frågor om de medborgerliga rättigheterna är grupperade i fyra underkategorier: Yttrandefrihet och religionsfrihet, organisationsfrihet, rättssäkerhet samt personligt självbestämmande och individens rättigheter.

Resultat och trender: Freedom House undersökningar (2006) visar att ca 47 % av staterna räknas som "fria" stater medan 30 % respektive 23 % räknas som "delvis fria" och "icke-fria" stater. Trenden visar ingen ökning av antalet länder som faller in under kategorin "Fria". Stagnationen har pågått under en 10-årsperiod och trenden visar på en stagnation när det gäller utveckling mot fler fria stater i världen.

2. *The Economist Intelligence Unit*⁹ undersökning genomförs i 165 stater och två territorier (27 mikrostaterna har uteslutits). Demokratiindex omfattar fler områden än hos Freedom House ovan och är indelat i fem kategorier: Valprocess och pluralism, medborgerliga rättigheter, regeringens funktion, politiskt deltagande samt politisk kultur. Staterna rangordnas och delas in i följande kategorier: "Fullständiga demokratier"; "Svaga (Flawed) demokratier"; "Hybridregimer" samt "Auktoritära regimer". *Resultat och trender:* Enligt the Economist mätningar (2006) räknas nära 18 % av staterna som "fullständiga demokratier" (Sverige ligger främst), ca 32 % räknas som "svaga demokratier", 18 % som "hybridregimer" och ca 33 % som "auktoritärt styrda". Trenden visar att utvecklingstakten går långsamt och att ingen större ökning av antalet demokratiska stater är att vänta under den kommande 10-årsperioden.

⁷ Freedom House är en partipolitiskt obunden icke-vinstdrivande organisation som bevakar demokratiutvecklingen i världens länder. Se vidare Freedom House's webbplats www.freedomhouse.org (där presenteras även en klickbar karta över demokratin i världen) (access date 070731).

⁸ "Civil liberties" avser friheter som skall garantera individens skydd främst från maktavare, statlig inblandning och maktövertagande, som t.ex. godtycklig tvångsarrestering och kvarhållande, och rättigheter som yttrandefrihet.

⁹ The Economist Intelligence Unit (EIU) ses som världsledande inom olika typer av omvärldsanalyser. EIU democracy index: www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf (access date 070731).

3. Politiska styrformer

Politiska styrformer handlar i hög grad om mönster för hur regler sätts, processer för implementering av dessa samt även överensställningen med internationella normer (Risse, 2004). Många statliga styrformer vilar på en ideologisk grund, men de är även resultat av samhällsutvecklingen. Om de demokratiska styrmodellerna ytterst vilar på "folkets makt" är de auktoritära styrmodellerna ytterst diktaturer och vilar (vanligen) främst på enskilda individer eller på stöd från avskilda grupper i samhället. I auktoritärt styrda stater behöver dock ofta olika regimer på ett eller annat sätt ta hänsyn till folkviljan. Nedan ges en kort genomgång av begreppen

Styrformerna delas här in i tre övergripande kategorier: 1) *Demokratiska styrmodeller*, där folket genom val kan påverka vilka som styr; 2) *Auktoritära styrmodeller*, där ledarskapet i princip tillsätter sig själva och vanligen också regerar utan medborgarnas inblandning samt 3) *Globala och transnationella styrmodeller* där styrning ovanför och vid sidan av nationalstatssfären kort behandlas.

3.1. Demokratiska styrmodeller

Med *demokratiskt styre*, avses styre där folket, allmänheten, deltar i styrningen av statens aktiviteter, till skillnad från stater som styrs och kontrolleras av en enskild klass, utvald grupp eller enväldshärskare (autokrat). Idealt innebär demokrati a) *folkstyre* – vanligen genom att folket utser representanter genom fria val – samt b) *folkligt styre* vilket innefattar maktfördelning och jämlikhet i maktresurser, främst genom lika möjligheter att kunna delta och nå inflytande i samhället¹⁰.

Robert Dahls (1971) definition av demokrati ("polyarki"), utgörs av en situation med öppen tävlan om väljarstöd hos en stor andel av den vuxna befolkningen, vilket garanterar konkurrens mellan gruppintressen (pluralism) – enligt Dahl demokratins säkerhetssystem. Polyarkin kan beskrivas som ett relativt begränsat demokratisystem där:

- Nästan alla vuxna har rösträtt
- Nästan alla vuxna kan väljas till ett ämbete
- Politiska ledare har rätt att konkurrera om rösterna

¹⁰ I Regeringsformens första kapitel om statsskickets grunder finns t.ex. inskrivet att "Makten ska utgå från folket", att riksdagen ska vara folkets främsta företrädare samt att majoriteten måste visa respekt för minoritetens åsikter.

- Valen är fria och rättvisa
- Alla medborgare är fria att bilda och ingå i politiska partier och andra organisationer
- Alla medborgare har rätt att uttrycka sig i politiska frågor
- Det finns tillgång till olika informationskällor rörande politik och dessa är skyddade i lag
- Regeringens politik är beroende av röster och andra uttryck för preferenser

Andra demokratidefinitioner är bredare och innefattar både olika aspekter av samhället och politisk kultur i demokratiska samhällen. Sedan det demokratiska styret utvecklades i det antika Grekland har definitionen av ”demokrati” med tiden utvidgats och omfattar i dag vanligen rätten och möjligheten för människor att direkt eller genom representanter kontrollera staten och dess institutioner och lägger ofta stor vikt vid värderingar som individuell frihet och jämlikhet mellan individer.¹¹

Vanligast förekommande i dag är de *representativa demokratierna*, som kännetecknas av regelbundet återkommande val mellan konkurrerande representanter, där medborgarna påverkar styret genom fri och hemlig röstning. Den representativa demokratimodellen är den mest spridda metoden för att auktoritativt och legitimt utöva kontroll, utkräva ansvar och utveckla debatt i moderna demokratier.

Den *liberala demokrati*¹² som är vanligast i väst har, förutom den nödvändiga folkmakten, vissa konstitutionella arrangemang som fri- och rättigheter, rättssäkerhet, makt-delning osv. Rättigheter som yttrandefrihet och organisationsfrihet uppfattas som en nödvändig förutsättning för att folkmakten skall få genomslag. Systemet är pluralistiskt och innebär i praktiken makt-delning och konkurrens mellan olika grupper (främst statsorgan, partier, intresseorganisationer, bolag och media). *Socialistiska demokratidoktriner* hävdar vanligen att det främst måste föreligga ekonomisk jämlikhet, dvs. att den ekonomiska fördelningen i samhället är någorlunda jämn, för att den politiska beslutsdemokratin skall fungera i praktiken. Ett synsätt när det gäller utvecklingen av en bärkraftig demokrati i ett samhälle är att samhället skall präglas av ”*demokrati som livsform*”. Med detta avses ett sätt att leva tillsammans som karakteriseras av värden som jämlikhet och frihet samt förståelse, solidaritet, tolerans, tillit och ömsesidig respekt. Det har också hävdats att en fungerande politisk demokrati bygger på en lokal beslutsdemokrati som tillämpas i alla delar av samhället, som företag, föreningar, skolan osv. En av

¹¹ Columbia Encyclopedia information about democracy.

¹² ”Liberal” syftar här på att denna typ av demokrati praktiseras i länder som har marknadsekonomi och att den först utvecklades utifrån liberala värderingar som t.ex. individens rättigheter.

tankarna bakom detta synsätt är att medborgarna lär sig demokrati i en trängre krets, vilket så småningom kommer den politiska demokratin tillgodo (NE)¹³.

Det internationella demokratiinstitutet IDEA (Harris & Reilly, 1998) beskriver demokrati som en process enligt följande: ”Meningsfull *konkurrens* om politisk makt mellan individer och organiserade grupper; aktivt deltagande i val av ledare och politiska åtgärder, åtminstone genom fria och rättvisa val, samt en grad av *civila och politiska friheter* som garanterar integriteten i den politiska konkurrensen och deltagandet” (Neustaeter, 2002).

När det gäller tolkningen av det demokratiska idealet finns en spänning mellan olika tolkningar, som var särskilt framträdande fram till kalla krigets slut (jfr ideologierna ovan). Tolkningen varierade mellan en *samhällscentrerad* demokratitolkning, där utgångspunkten är ett suveränt *folk* som antas ha en kollektiv identitet och där det gemensamma bästa sätts i centrum, och en *individcentrerad* demokratitolkning, där utgångspunkten är en suverän individ som ”tar ansvar för sitt eget öde” och har ”frihet att ordna sina egna förhållanden efter eget samvete utan för mycket inblandning av andra” (SOU 1990:44 s 14). Detta lyftes fram i den utredning om makt och demokrati som genomfördes under slutet av 1980-talet, i vilken utredarna valde utgångspunkten att demokrati ”förutsätter en balans mellan den enskildes rättigheter och plikter i förhållande till kollektivet och kollektivets rättigheter och plikter i förhållande till den enskilde” (SOU 1990:44 s 15) Jan Hylén sammanfattar på följande sätt i en kort diskussion om demokrati och ideal¹⁴

”Oavsett var på skalan man hittar sitt ideal så behöver samhället ett antal institutioner (i bred mening) för att kunna upprätthålla demokratin. Det är dessa vi som medborgare dagligen berörs av. Även här råder det relativt stor enighet bland statsvetare om att dessa institutioner är:

- ett civilt samhälle: sammanslutningar skilda från staten
- en politisk arena: med val, en politisk debatt, kanske partier...
- ett rättssamhälle: allas likhet inför lagen
- en oväldig, icke mutbar byråkrati som lyder sin regering
- en ekonomisk arena med någon grad av pluralism, kanske i form av en marknad.”

¹³ Artikeln heter ”Demokratins mångfald” och är skriven av Lennart Lundquist,. Artikeln är hämtat från NE:s nätversion, årtal finns inte angivet i denna.

¹⁴ www.palmecenter.se/upload/filer/kunskapsbank/demokrati.doc (access date 070727)

När det gäller demokratisk styrning i framtiden har David Held (1997)¹⁵ i sin bok "Demokratimodeller" kommit fram till att framtida demokratimodeller behöver omfatta en utveckling av "en administrativ kapacitet och oberoende politiska resurser även på global och världsdelnivå som komplement till de nationalstatliga" (s. 430). En modell som förverkligar den demokratiska autonomi, tvärs över nationer, regioner och globala nätverk, kallar Held den *kosmopolitiska demokratin* vilken han ger följande motiveringsprinciper: "I en värld av allt intensivare regionala och globala förbindelser, med markerad överlappning mellan olika 'ödesgemenskaper' kräver autonomiprincipen en förankring i regionala och globala nätverk likväl som i nationella och lokala politiska enheter" (s 436).

3.2. Auktoritära styrmodeller

Auktoritära styrmodeller är icke-demokratiska och varierar när det gäller hur en statsstyrelse tillsätts, grad av auktoritet och metoder för maktutövning. Auktoritära modeller innefattar monarkier, militärdiktaturer, polisstater etc. (se vidare Hadenius & Teorells typologi¹⁶ nedan).

Den *neopatrimoniella styrmodellen* är vanlig i postkoloniala Afrika. Detta styre karakteriseras bl.a. av enmanestyre som baseras på nätverk av klient/patron-relationer, personliga lojaliteter och tvång (Lindberg, 1998). En kombination av oförutsägbarhet – både hos de styrande och hos oppositionen – är ett kännetecken för neopatrimonialismen. Detta har flera orsaker. Neopatrimoniella system präglas av ett starkt beroende av ledarskapet för framgång. Ledarskapet är i sin tur beroende av möjligheten att fördela resurser och på detta sätt upprätthålla lojaliteter. Samtidigt inkasseras intäkterna i regel med tvång (Bratton & van der Walle, 1997). Genom statens monopolisering av materiella resurser riskerar politiken att förvandlas till ett nollsummespel, med kamp om kontroll över och profit på staten. Styret blir som en följd av detta nyckfullt och politiskt instabilt. Samtidigt är oppositionen vanligen varken institutionaliserad som i ett demokratiskt system, eller välorganiserad (Lindberg, 1998).

Ytterst på den auktoritära skalan ligger den *totalitära styrmodellen*, en ytterlighetsform av icke-demokratisk styrning av den moderna statsstaten, där den politiska makten vanligen knyts till en person. En totalitär regim kontrollerar inte bara politiska och ekonomiska frågor utan även befolkningens attityder och värderingar. Detta medför att skillnaden mellan stat och samhälle suddas ut: "The citizen's duty to the state becomes the primary

¹⁵ David Held redogör i sin bok "Demokratimodeller" (första utgåvan kom 1987) för olika modeller från den klassiska atenska demokratin till tankar om demokrati i den nya globala tidsåldern.

¹⁶ Användning av typologier är ett vedertaget tillvägagångssätt vid studier av icke-demokratier (Brooker 2000).

concern of the community, and the goal of the state is the replacement of existing society with a perfect society.”¹⁷ (Jfr. den ”moderna ideologiska enpartidiktaturen” avsnitt 2.3).

Den totalitära staten upprätthålls genom totalitära regimer. Totalitära regimer upprätthåller sin politiska makt genom att endast tillåta ett parti, propaganda via statskontrollerad massmedia, personkult, hårda restriktioner för yttrandefrihet och kritisk diskussion, massiv övervakning, hemlig polis, utbredd användning av skrämstaktik och förföljelse av vissa grupper. I den totalitära staten får individualiteten stå tillbaka för den uniforma och genom att kontrollera individen skapas en byråkrati i vilken det personliga ansvaret försvinner – något som skedde både i Hitlers nazistiska Tyskland och i den kommunistiska Sovjetunionen under Stalin. Enligt Hannah Arendt (1951) blandas i den totalitära styrmodellen politik och våld, något som leder till att våldet tar överhanden över politiken. Totalitära stater skapar en egen verklighet som radikalt skiljer sig från omvärlden och enligt Arendt utgör människan själv en fara för det totalitära samhället: ”Simply because of their capacity to think, human beings are suspects by definition, and this suspicion cannot be diverted by exemplary behavior, for the human capacity to think is also a capacity to change one's mind” (Arendt 1951 s 430).

Fungerande totalitära regimer med extremt hög grad av kontroll har blivit allt mer ovanligt. I dag är Nordkorea den mest framträdande med dess starka betoning på självtillit och oberoende¹⁸ samt personkulterna kring Kim Il Sung och hans efterträdare Kim Jong Il (Cornell, 2005).

Många olika stater kan benämnas auktoritära, men få passar till fullo in i beskrivningarna av totalitära stater (Brooker, 2000). Detta har medfört en utveckling av mer nyanserade typologier när det gäller auktoritära stater (se t.ex. Geddes, 1999; Diamond, 2002; Lewitsky & Way, 2002). Hadenius & Teorell (2006)¹⁹ har i sin artikel ”Authoritarian regimes: Stability, Change, and Pathways to Democracy, 1972-2003” presenterat en typologi för auktoritära regimer, vilken presenteras nedan. Författarna undersöker även olika regimtypers inverkan på utvecklingen av demokrati (se vidare kapitel 5 nedan).

¹⁷ the Columbia Encyclopedia <http://www.answers.com/topic/totalitarianism>

¹⁸ Kim Il Sung formulerade den s.k. juche-ideologin, en utveckling och tillämpning av marxism-leninismen på förhållandena i Nordkorea. Sedan 1972 är denna inskriven i konstitutionen som ledande politisk ideologi. Den officiella politiken har baserats på juche-ideologins principer om oberoende och självtillit i politik, ekonomi och försvar och på en mobilisering av i första hand inhemska resurser.

¹⁹ För en genomgång och ett resonemang kring författarnas val av kriterier bakom typologin se nämnda artikel.

Hadenius & Teorells typologi för auktoritära regimer

Hadenius & Teorell har efter en genomgång av 191 länder under åren 1972-93 – utifrån om den politiska makten upprätthålles genom arv, våld (hot om våld) eller allmänna val – skapat en typologi där man definierat i huvudsak fem typer av auktoritära regimer (exemplen i anslutning till kategorierna är tagna från Hadenius & Teorells genomgång):

1. *Monarkier* definieras som regimer där en person av kunglig börd har arvt positionen som statsöverhuvud i enlighet med vedertagen praxis och/eller landets konstitution. Definitionen gäller här enbart dem som utövar verklig politisk makt. Regimen i Saudiarabien är en typisk monarki.
2. *Militära regimer*. I stater styrda av militära regimer är officerare de dominerande politiska aktörerna i kraft av sin våldsutövning – eller hot om sådan (Nordlinger, 1977). Militär makt kan utövas direkt eller indirekt genom kontroll av civila ledare ”bakom scenen”. Chile under perioden 1973-1989 är ett exempel på militärregim. *Rebellregimer* kan ses som en underkategori till militära regimer. Hit räknas de regimer som formats av en rebellrörelse som, utan att härstamma ur den reguljära armén, tagit makten med militära medel men som ännu inte blivit konstituerad. Demokratiska republiken Kongo 1997-2003 är ett exempel på en rebellregim.
3. *Partilösa (auktoritära) regimer*. I stater som styrs av partilösa regimer hålls val, men partier eller kandidater som representerar ett parti är förbjudna att delta. Detta innebär att valen enbart gäller mellan individer som kandiderar. Maldiverna är ett exempel på en sådan regim.
4. *Enpartiregimer*. I en enpartistat är alla partier utom ett förbjudna att delta i val. Nordkorea är ett typexempel på detta. I vissa fall kan andra tillåtas delta i val i enpartistater och även väljas. Exempel är partilösa kandidater, t.ex. i Irak under Saddam Hussein, och partier som i praktiken är oförmögna att verka självständigt (t.ex. i Kina). Olika kandidater från regeringspartiet kan i vissa fall ställas mot varandra, något som bl.a. förekom i Tanzania fram till 1995. Enligt Hadenius och Teorell är det dock inte tillräckligt att en stat kallar sig enpartistat. Val i enlighet med en sådan struktur måste även hållas. Kuba fick t.ex. inte förrän 1976 en konstitution som definierade staten som enpartistat, vilket gör att landet fram till det året kan kategoriseras som rebellregim.
5. *Begränsade flerpartiregimer* definieras som en regim som håller parlamentariska val eller presidentval där kandidater som är oberoende av regimen tillåts delta. Även stater där oppositionen frivilligt avstår från deltagande, t.ex. bojkottar valen i protest mot de rådande omständigheterna, räknas hit. Utmärkande för denna kategori är att val mellan flera kandidater förekommer, inte att valen är fria och rättvisa. Vissa grupper kan uteslutas från deltagande och processen kan styras genom favorisering av en sida. Som underkategori ses *regimer med enpartidominans*, där en auktoritär regim styrs av ett parti som innehar mer än 2/3 majoritet av rösterna. Regimen i Mexico fram till år 2000 ges som exempel på en begränsad flerpartiregim.

Utöver grundtyperna ovan och kombinationer av dessa har Hadenius & Teorell (2006) identifierat ytterligare ”minityper” av auktoritära regimer: *Teokratier*, där makten innehas av en religiös elit (t.ex. Iran sedan 1979) och *övergångsregimer* som regerar tillfälligt under en övergångsperiod (t.ex. Togo 1991-93). Dessutom finns stater som i praktiken saknar central regim som t.ex. Somalia sedan 1991 eller dem som är ockuperade av främmande makt (t.ex. Afghanistan, 1979-89). Dessutom har en ”övrigt”-kategori skapats för att omfatta de få fall som inte kan klassificeras enligt ovan presenterade typologi (främst Libyen sedan 1977 samt Lesotho 1972-85).

En fråga som ofta diskuteras i samband med auktoritära regimer är frågan om personalism i politiken. Personalistiska regimer har specifika drag som t.ex. regler som gör åtskillnad mellan grupper och maktkoncentration till en specifik person (Linz & Chehabi, 1998). Hadenius & Teorell har valt att hantera personalismen, inte som en egen typ av regim, utan som en faktor som i olika grad ingår i samtliga typer av regimer (Brooker, 2000, 129-32; Slater, 2003, 84-86). Vidare har frekvensen, hur ofta ledaren för en regim byts ut, valts som indikator på grad av personalism i en regim. I en personalistisk regim antas byte av ledare ske sällan och ju längre en ledare sitter vid makten, desto mer makt antas var koncentrerad till denne.

3.3. Globala och transnationella styrmodeller

Två vanligt förekommande begrepp i diskussionen om framtida styrmodeller är ”global governance” och ”transnational governance”. *Global governance* rör den *statliga sfären* och handlar om politisk interaktion i syfte att lösa mellanstatliga problem, alternativt om att lösa problem i en region där statlig auktoritet saknas. Till den statliga sfären hör främst internationella mellanstatliga avtal och överenskommelser samt internationella mellanstatliga organisationer. Dit hör även transnationella uppgörelser och arrangemang som *direkt* involverar icke-statliga aktörer i beslutsfattande. Begreppet *transnational governance* hänvisar i sin tur till icke-statliga aktörer *utanför national-staternas sfär*. Transnational governance syftar på styrning där privata aktörer (t.ex. NGO, INGO) har makt att *direkt* påverka beslutsfattandet. Till skillnad från den traditionella hierarkiska styrningen som präglar den statliga sfären, räknas transnational governance till de nya nätverksbaserade styrmodellerna som blir allt vanligare i privat/offentliga nätverk (Risse, 2004).

4. Makt, legitimitet och ansvarsskyldighet

4.1. Makt

Makt handlar om att på ett betydande sätt påverka någon annan, att utöva sin vilja över andra i syfte att nå vissa fördelar (Buchanan & Badham, 1999). I själva maktkonceptet ligger att A utövar makt över B när A påverkar B på ett sätt som går emot B:s intressen (Lorenzi, 2006). Vanligen skiljer litteraturen mellan maktresurser och maktrelationer: *Maktresurser* kan beskrivas som de medel människor använder sig av för att hävda sig gentemot (den mänskliga) omgivningen. Makt kan utifrån detta perspektiv ägas och fördelas. *Maktrelationer* skapas av maktresurser: A har makt (enl. definitionen ovan) över B därför att A har större och/eller effektivare maktresurser än B. Varje maktrelation är situationsbetingad och dynamisk. Maktspelen i samhället har många aktörer.²⁰ I en uppmärksam analys av maktförhållanden en amerikansk småstad upptäckte Robert Dahl (1961) att det inte gick att urskilja en enda maktelit, snarare hade olika grupper makten inom olika områden.

Steven Lukes (2005) har argumenterat för ett brett perspektiv på makt, med särskilt fokus på de påverkansfaktorer som inte är direkt observerbara. Maktkonceptet, både när det gäller definition och användning, är beroende av underliggande och ofta omedvetna värderingar som råder i ett givet sammanhang. Lukes har utvecklat tre sätt att se på makt, vilket startade debatten om ”maktens tre ansikten”. Dessa kan beskrivas som 1) *det politiska beslutsfattandet* (makten utövas medvetet); 2) *den politiska agendan* (fokuserar på observerbara konflikter, även icke-besluten och de frågor som definieras bort) samt 3) *de processer som styr medvetande och ideologi* – makten över medborgarnas tankar” (SOU 1990:44 s 19).

Enligt Lukes är den tredje dimensionen den viktigaste genom att den omfattar en subtil form av maktutövning genom att påverka normer och värderingar: A får B att tycka som A och handla därefter trots att det är till B:s nackdel. Påverkan kan ske utan att en konflikt uppstår. B behöver inte ens vara medveten om att han utsatts för påverkan (Albinsson & Arnesson, 2005). Grundläggande problemställningar kring maktförhållanden och maktutövning har sammanfattats av K. J. Holsti, (1995 p. 128):

²⁰ För en genomgång av makt och demokrati se t.ex. Maktutredningens rapporter (huvudrapport SOU 1990:44, *Demokrati och makt i Sverige*).

”When you’re looking for the effects of structural power, ask some of the following questions: Whose agenda is being discussed? Whose rules are being debated? Who established those rules? Who determines whether the ‘playing field’ is even? Who provides the referees? Whose standards are prevailing? Whose language do we use when debating and bargaining?”

Nedan följer en beskrivning av makt ur ett aktörsperspektiv. Statliga, icke-statliga samt internationella och transnationella maktstrukturer behandlas kort.

Statliga aktörer

Statliga aktörers makt beror i hög grad på statens styrka, vilket i hög grad handlar om regimen externa och interna legitimitet. I svaga stater utmanas ofta regimen, dess ideologi, institutioner och ledning systematiskt av andra politiska aktörer och ofta förekommer våld. Det kan vara svårt för en regering i en svag stat att på ett trovärdigt sätt uttala sig eller vidta åtgärder i statens namn. Medborgarna kan uppfatta att regeringen agerar i eget intresse, snarare än i statens och medborgarnas. I starka stater, särskilt i liberala demokratier, görs vanligen antagandet, både i teorin och bland medborgarna, att regeringen agerar enbart som statlig aktör och i medborgarnas intresse. Vidare antas att dess handlingar kan ifrågasättas och att ansvar kan utkrävas (Buzan et al., 1998).

Icke-statliga aktörer

Icke-statliga aktörer kategoriseras vanligen m h t i vilka sammanhang de verkar samt utifrån deras relation till staten. Jag har här valt att presentera icke-statliga aktörer utifrån tre övergripande sammanhang:

1. *Det marknadspolitiska sammanhanget.* Olika typer av privata företag och organisationer – särskilt multinationella – är en stor grupp som genom globalisering och ekonomisk och teknisk utveckling har erhållit allt större makt i förhållande till staten.
2. *Det utvecklingspolitiska sammanhanget.* EU har t.ex. inom ramen för sin utvecklingspolitik²¹ avgränsat icke-statliga aktörer utifrån deras *deltagande i utvecklingsprocessen*, enligt följande:
 - a. de är inrättade på frivillig grund av medborgarna.
 - b. de är oberoende av staten.
 - c. de kan vara vinstdrivande eller icke vinstdrivande organisationer.

²¹ ”Icke-statliga aktörers deltagande i europeiska gemenskapens utvecklingspolitik” <http://europa.eu/scadplus/leg/sv/lvb/r12009.htm> (access date 2007-05-15).

- d. de syftar till att främja en sak eller ett intresse av antingen allmän eller särskild karaktär.
- e. beroende på deras syfte kan de spela en roll när det gäller att genomföra politik eller att tillvarata olika intressen.

I praktiken kan icke-statliga aktörer utifrån denna uppdelning utgöras av icke-statliga organisationer, fackföreningar, arbetsgivarföreningar, universitet, kyrkliga sammanslutningar, trossamfund och kulturella föreningar. Enligt EU behöver icke-statliga aktörer från olika sektorer involveras mer när det gäller utvecklingssamarbete. Att så inte sker beror bl.a. på "(d)e nationella regeringarnas bristande politiska vilja att involvera icke-statliga organisationer och de icke-statliga aktörernas bristande struktur och kapacitet"²² vilket ses som grundläggande problem i vissa utvecklingsländer.

- 3. *Det säkerhetspolitiska sammanhanget.* Icke-statliga aktörer kan även avgränsas utifrån att de *konkurrerar med regeringen om statlig makt*. Holmqvist, (2005) har definierat de icke-statliga aktörerna som "väpnade grupper som opererar utanför statlig kontroll". Till dessa grupper räknas:
 - a. grupper som främst bedriver verksamhet inom en stat, t.ex. rebellgrupper med centralmaktambitioner.
 - b. lokala miliser.
 - c. medborgargarden.
 - d. paramilitära grupper (när dessa är klart utanför statlig kontroll).
 - e. privata militära företag (som utför uppgifter åt en kund).

Till det säkerhetspolitiska sammanhanget hör även väpnade internationella organisationer och nätverk som inte är bundna av territoriet.

Relationerna mellan en regering och typerna av icke-statliga aktörer ovan kännetecknas i vissa fall av konflikt och konfrontation, men det kan även finnas ett ömsesidigt beroende mellan regeringen och enskilda aktörer utvecklat för att upprätthålla och stärka rådande maktförhållanden. Regeringen kan även, i syfte att förhindra att motståndarna enas, välja att försöka "söndra och härska" genom att uppmuntra motsättningar mellan olika väpnade grupper. Utan en fungerande centralmakt, vilket t.ex. gäller sönderfallande och kollapsade stater, antas ofta att ett politiskt vakuum uppstår. Detta kan dock ifrågasättas. De mekanismer genom vilka politisk makt utövas blir troligen mindre formaliserade eller konsistenta, men de grundläggande frågorna avseende hur fysisk och ekonomisk säkerhet skall uppnås kvarstår. Här kan väpnade icke-statliga grupper spela en viktig roll lokalt,

²² "Icke-statliga aktörers deltagande i europeiska gemenskapens utvecklingspolitik"
<http://europa.eu/scadplus/leg/sv/lvb/r12009.htm> (access date 2007-05-15).

och erbjuda grundläggande samhällsservice som utbildning och sjukvård (jfr t.ex. Hamas i Palestina). Även i de fall där dessa lever mer som parasiter på lokalbefolkningen fungerar de som politiska aktörer i frånvaro av en fungerande centralmakt (Chesterman et al., 2005).

Internationella/Transnationella aktörer

När det gäller fattiga länders ekonomi och utveckling spelar mellanstatliga internationella aktörer som Världsbanken, IMF och Världshandelsorganisationen en betydande roll. Förutom dessa (och andra) fysiska aktörer finns internationella institutioner som grundar sig på överenskomna normer och regler (regimer): internationella rättsliga avtal som frivilligt ingåtts av nationella regeringar (Keohane, 1989). Exempel är icke-spridningsavtalet om kärnvapen, världshandelsordningen och överenskommelserna om klimatfrågorna. Överenskommelserna följs vanligen och övervakas mycket noga, trots att ingen överordnad auktoritet egentligen kan framtvunga efterlevnad (Risse, 2004). Internet är exempel på ett globalt område som f.n. inte täcks av normala mellanstatliga former utan som regleras av en icke-statlig institution, ICANN²³.

4.2. Legitimitet och ansvarsskyldighet

Legitimitet och ansvarsskyldighet är två av de komponenter som ligger till grund för offentlig makt och maktutövning. Även om legitimitet och ansvarsskyldighet till viss del är sammanlänkade finns viktiga skillnader: *Legitimitet* refererar till social och politisk ordning medan *ansvarsskyldighet/ansvarsutkrävande* fokuserar på en specifik relation mellan aktörer (Risse, 2004).

Legitimitet

När det gäller erkännandet av nya stater handlar *extern legitimitet* om att andra stater, ytterst världssamfundet, skall erkänna eller behandla ett avgränsat territorium, en befolkning och dess ledning som suverän "stat". Extern legitimitet kan även handla om huruvida en regim erkänns som t.ex. handels- eller samverkanspartner av omvärlden och regeringen som laglig representant för en stat.

Hög grad av *intern legitimitet* innebär att befolkningen underordnar sig den statliga auktoriteten. Grunden för detta finns huvudsakligen i nationen²⁴ och i ideologin samt i de

²³ ICANN, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, är en privaträttslig ideell organisation som förvaltar samtliga toppdomäner på Internet. Organisationen grundades år 1998.

²⁴ Grundläggande avser begreppet "nation" inte stater utan relaterar till begreppet "folk", dvs. människor som knyts samman av en gemensam identitet.

ekonomiska, religiösa och sociala förutsättningar som styr organiseringen av en stat (Buzan, 1991). Intern legitimitet är en fråga om medborgarnas stöd, hur väl en regim interagerar med sina medborgare. Scharpf (1999) skiljer på två huvudsakliga källor till legitimitet: legitimitet som rör deltagandet i den demokratiska processen (inflödeslegitimitet) – dit hör t.ex. faktorer som deltagande vid val och vid politiskt beslutsfattande; legitimitet som rör huruvida den förda politiken accepteras av medborgarna (utflödeslegitimitet). I ett demokratiskt system ger enligt Scharpf båda källorna tillsammans en försäkran om legitimitet för den politiska ordningen.

När det gäller frågan om folkets vilja att underordna sig en regering och dess politiska ordning är olika former av samhällsservice en viktig faktor. Alla typer av regimer erbjuder ett visst mått av service även om det finns avgörande skillnader. Exempel på detta demonstreras i Deacons (2003) studie, där auktoritära regimer visat sig erbjuda kollektiva nyttigheter²⁵ – vilka ofta finansieras via skatteintäkter – i lägre grad jämfört med demokratiska regimer. Studien visar vidare att kollektiva varor i demokratier är relaterade till inkomst per capita, vilket inte är fallet i auktoritära system (Deacon, 2003).

Enligt Deacon beslutar ledningen för alla typer av regimer om kollektiva varor genom att balansera politisk relevans, dvs. nyttan för den grupp som kontrollerar den politiska processen, och kostnadseffektivitet. I den ideala demokratin utgörs den kontrollerande gruppen av medborgarna – som både är politisk kraft, mottagare och ytterst finansiärer – och kostnadsnyttan relateras därför till den typiske medborgaren (median citizen). Detta skiljer sig från förhållandena i auktoritärt styrda stater, där den politiska kontrollen och de ekonomiska resurserna främst finns hos en liten elit. Kostnadsnyttan relateras därför i de auktoritära staterna i första hand till denna begränsade grupp. Elitens (o)vilja att stå för hela, eller för en för dem oproportionerligt stor, del av finansieringen av varor som kommer alla tillgodo är, enligt Deacon, en av förklaringarna till att den auktoritärt styrda staten i lägre grad än den demokratiska tillhandahåller kollektiva varor.

Ansvarsskyldighet och ansvarsutkrävande

Även ansvarsskyldighet kan beskrivas utifrån extern/internperspektivet. När det gäller *intern ansvarsskyldighet* (att ledningen är ansvarig inför sin egen stödgrupp) är regeringen i demokratiska stater ytterst ansvarig inför medborgarna och deras valda representanter. Önskat agerande kan bestraffas via funktioner inom det demokratiska systemet. I auktoritärt styrda stater finns en inbyggd klyfta mellan medborgarnas

²⁵ Kollektiva nyttigheter är "(e)n uppsättning varor eller tjänster som kommer alla till godo. Dessa varor och tjänster produceras av staten och finansieras helt eller delvis av skattepengar. Exempel på kollektiva nyttigheter är totalförsvar, polisväsende, domstolsväsende".
http://www.ekonomifakta.se/sv/Ordlista/Kollektiva_nyttigheter/

möjlighet till ansvarsutkrävande och regeringen. I t.ex. en diktatur är regeringen främst ansvarig inför den lilla resursstarka elit som ger (eller kan välja att inte ge) stöd till regimen. Dessa är vanligen de enda som har verklig förmåga att påverka regeringens agerande och därför de enda som kan utkräva ansvar.

När det gäller *extern ansvarsskyldighet*, dvs. huruvida en stat är skyldig att stå till svars inför de som, vid sidan av egna medborgare, de facto *påverkas* av dess agerande, är klyftan mellan agerande och ansvar problematisk: ju mer makt en stat har desto större möjlighet har den att motstå krav på ansvarstagande för sitt agerande, och även att undvika de negativa konsekvenser som kan uppstå (Risse, 2004).

Ansvarsutkrävande, vilket kan ses som en konsekvens av ansvarsskyldighet, har definierats som en relation där "an individual, group or entity makes demands on an agent to report on his or hers activities, and has the ability to impose costs on the agent" (Keohane, 2004 s 12).

Legitimitet och ansvarsskyldighet i internationella maktstrukturer

"Governance without government" i det globala systemet, handlar om att skapa en social och politisk ordning genom icke-hierarkisk styrning – i frånvaro av de kriterier och förutsättningar som gäller för en stat (Risse, 2004). Det finns ingen "världsstat" som har våldsmonopol eller som kan genomdriva tvingande lagstiftning, även om FN:s säkerhetsråd har viss begränsad auktoritet i att besluta om tvångsåtgärder mot en stat för att påverka en regerings handlande²⁶. I demokratiska stater är samhällsordningen legitim genom att regeringen är ansvarig inför väljarna. När det gäller ansvarsskyldighet är demokratiska stater som verkar i internationella organisationer och sammanhang fortsatt ansvariga inför sin väljarkår (och auktoritärt styrda stater inför sitt stödklientel), även om ett visst extra handlingsutrymme kan erhållas i förhållande till medborgarna (se t.ex. Putnam, 1988). De mekanismer som gäller för ett statsstyres legitimitet fungerar inte alltid utanför nationalstatsystemet. Detta medför att transnationell och överstatlig styrning ställs inför stora problem med legitimiteten (Risse, 2004).

²⁶ Se t.ex. regeringens utredning (SOU 2006: 41 s 38) där det sägs att "Internationella sanktioner som riktas mot regimen i en stat syftar till att påverka regimen handlande och förmå den att respektera en internationell norm eller ett beslut som fattats före eller samtidigt med sanktionsbeslutet".

5. Förändring i demokratisk riktning – världssamfundets krav och förväntningar

Demokrati har visat sig vara det bästa verktyget för att skapa hållbara konfliktlösningar (IDEA, 1998). De flesta av världens stater bekänner sig idag till någon form av demokrati och inom världssamfundet ges tydliga signaler om att förändring i riktning mot demokrati är vad som ses som önskvärt. Att arbeta för en demokratisk inriktning verkar därför legitimitetsskapande för en regim i en (tidigare) auktoritärt styrd stat.

5.1. Förändring mot demokrati

Forskning kring ”demokratisk fred” bygger på observationer av att demokratier (oftast) inte går i krig med varandra.²⁷ Tanken om den ”demokratiska freden” utgår ursprungligen från Kants idé om fred mellan liberala stater utifrån dels antagandet om att demokratier har gemensamma normer, dels instiftandet av demokratiska institutioner vilket antas hindra demokratier att gå i krig med varandra.

Forskning kring sambandet mellan regimtyp och konflikt har även genomförts utifrån idén att politisk likhet mellan stater, oavsett styrmodell, kan verka konfliktavhållande. Enligt Bennet (2006) har detta visat sig stämma, så till vida att ytterst stabila regimer generellt sällan tenderar att gå i väpnad konflikt med varandra jämfört med instabila regimer, oavsett styrskick: Ökad koherens tenderar att minska risken för konflikter. Den ”demokratiska freden” har dock visat sig vara betydligt starkare än den ”autokratiska²⁸ freden” när det gäller krig mellan stater. Demokratier är dessutom vanligen mindre konfliktbenägna i lågnivå-konflikter. Vidare visar forskningen att den *ömsesidiga autokratin* verkar vara minimum för konfliktavhållande på lokal nivå, medan fred på global nivå kräver *ömsesidig demokrati* som ett minimum. Om målet är global fred krävs därför en övergång från diktatur till demokrati. Detta sker vanligen via osäker styrning genom olika typer av ”blandmodeller”, vilket enligt Bennet riskerar att leda till viss internationell instabilitet.

²⁷ För en kortare genomgång av tidigare forskning, se t.ex. Bennet, (2006).

²⁸ Med *autokrati* avses ”själv(herra)välde” och oinskränkt makt – en styrelseform där ”makten ligger i en enda härskares händer och utövas av denne ensam” (t.ex. oinskränkt kungamakt) (NE:s definition).

Följande avsnitt bygger på Hadenius & Teorells (2006) genomgång av olika typer av auktoritära regimers (se Hadenius & Teorells typologi avsnitt 3.2) förändringskaraktäristika i 191 länder mellan 1972 och 2003. Olika huvudtyper av auktoritära regimer har enligt forskarna visat sig ha olika livslängd, t.ex. är militära regimer vanligen mer kortlivade än enpartistater. Bräckligast har flerpartistaterna visat sig vara. Längst står sig monarkierna som är mest stabila under den undersökta perioden. Detta förhållande gäller även i jämförelse med demokratiska flerpartisystem (under samma period).

Att en auktoritär regim bryter samman innebär inte att nästa regim nödvändigtvis väljer en demokratisk inriktning. Tvärtom tenderar en auktoritär regim att ersättas med en annan. De mönster som framträtt i Hadenius & Teorells undersökning visar att:

- *Traditionella monarkier* förändras mot partilösa monarkier (och partilösa val). I några fall bildas flerpartisystem inom ramarna för monarkin och med starka restriktioner. I de flesta fall sker (tillfälliga) tillbakagångar till traditionell monarki.
- *Enpartistater* förändras vanligen mot två andra typer av auktoritärt styre: flerparti-regimer med enpartidominans eller traditionell militärregim.
- *Militärregimer* (där militära officerare utgör den tyngsta komponenten i statsstyret) förändras vanligen mot traditionella begränsade flerpartisystem. När det gäller militära enpartiregimer går förändringen normalt mot traditionellt militärt styre (där militären styr självständigt utan att räknas som enpartiregim). Förändringar från militära flerpartiregimer leder i stället vanligen i demokratisk riktning. I majoriteten av fall där regimerna består av militära rebellregimer leder en förändring ofta till traditionella enpartistater.
- *Begränsade (auktoritära) flerpartistater* som styrs av ett dominerande parti förändras vanligen mot traditionellt auktoritärt styre som i sin tur ofta vid förändring går mot ett demokratiskt flerpartisystem.

Monarkier är allra mest motståndskraftiga mot demokratisering, men även system med ett starkt dominerande parti och enpartisystem har visat sig vara relativt motståndskraftiga. När auktoritära stater infört begränsade flerpartisystem har dessa i majoriteten av fall visat sig föregå en utveckling av demokratiska flerpartisystem.

En undersökning av konstitutionsbyggande i 12 olika länder²⁹, vilken genomförts under ett övergångskede från interna konflikter eller auktoritärt styre under åren 1989-2004

²⁹ *Övergång från auktoritärt styre*: Ungern (1989); Chile (1989-); Fiji (1995-97); Indonesien (1998-); Nigeria (1999); Bahrain (1999-2002); Kenya (2002-04); *Övergång från intern konflikt*: Colombia (1991); Guatemala (1997-98); Östtimor (2000-02); Afghanistan (2001-04); Rwanda (2002-04).

(Samuels, 2006), visar att vissa faktorer – trots de historiska, institutionella och politiska olikheterna mellan de olika fallen – påverkat övergången till demokratiskt styre. Till dessa hör a) en bred representation och förhandlingar under processen (vilket enligt undersökningen utgör ett minimum för en hållbar övergång till demokrati; b) förhandlingar under framtagandet av konstitutionen, vilket skapar ett forum som sedan kan användas för att lösa olika problem som tidigare riskerat leda till våld (medan konstitutioner som skrivs av en part eller till förmån för ett dominerande intresse underminerar den demokratiska processen); c) brett deltagande i processen, vilket dels gör grupper som tidigare negligerats mer synliga och erkända, dels bidrar till försoning genom utökad samhällsdialog.

Processer liknande de ovan visade sig även i sig ge viss utbildning i demokrati hos befolkningen samt bidra till en samstämmig syn och vision om framtidens samhälle. Dock varnas i studien för att nya konstitutioner hotar de etablerade maktstrukturerna, vilket kan leda till motstånd mot förändring och försök att underminera den nya konstitutionen.

Att en stats övergång till ett demokratiskt styre kan skapa osäkerhet konstateras även av Mansfield & Snyder (2005). Vid en övergång från autokrati till demokrati hotas den styrande eliten och det finns en risk att övergången utlöser nationalism och krig. Nationalism som utesluter vissa grupper, en politik som leder till stark press på olika grupper, förekomsten av kohandel och mutor mellan ledande grupper och motsägelsefulla signaler i utrikespolitiken är enligt Mansfield & Snyder exempel på förhållanden som utmärker en stat som i samband med demokratisering blir aggressiv. Avsaknad av stabila institutioner är en annan viktig komponent.

5.2. Exempel på förändringar: demokratiseringen i Afrika

Det här avsnittet bygger på Staffan I Lindbergs (1998) forskning om den snabba demokratiseringen i Afrika mellan 1989 och 1991. År 1989 hade endast 5³⁰ av de 47 staterna i Afrika någon form av demokratisk regim. Före utgången av 1990 hade 21 auktoritära stater påbörjat en politisk liberalisering. 11 av de 21 staterna hade också planerat demokratiska val. (Bratton & van der Walle, 1992) Under de följande åren genomfördes demokratiska val i 38 stater.

³⁰ Botswana, Gambia, Mauritius, Senegal och Zimbabwe.

Inhemska förklaringar har länge dominerat demokratiseringsforskningen. Detta kan för det första ha att göra med att västvärldens egen demokratisering oftast har förklarats av inhemska faktorer, vilka sedan ofta överförs på andra delar av världen. För det andra anger termen ”folkstyre” ett empiriskt fokus på ett folk och dess stat, och för det tredje är moderniseringsparadigmet³¹, som dominerat forskningen, uppbyggt kring nationella förklaringar. Lindberg (1998) har som motvikt till detta valt ett utifrån-perspektiv, och visar i sina studier hur demokratiseringen³² i Afrika kan förstås som ”reaktioner på ett internationellt strukturellt tryck”.

Kalla krigets slut ledde till stora förändringar i kapitalströmmar, ideologiskt stöd, handel och militära resurser i Afrika. Lindberg visar att även om förändringsfaktorerna var gemensamma fick dessa vitt skilda effekter i olika stater. Hur staterna påverkades berodde i hög grad på vem som varit deras allierade och i vilken utsträckning de auktoritära regimerna stöttats, hur de regerats, grad av statligt våld etc.

Till bakgrunden om demokratiseringen hör att Afrika under 1980-talet präglades av ekonomisk kris och stora skuldbördor, vilket underminerade neopatrimonialismen (se avsnitt 3.2 om auktoritära styrmodeller). Utan resurser gick det inte att upprätthålla lojaliteterna i patron/klientsystemet. Allt mer skatt togs in samtidigt som distributionen av resurser minskade (Bratton & van der Walle, 1997; Adekanye, 1995; Broad et al. 1990). När det neopatrimoniella styret misslyckades att hantera krisen skapades ett inre hot mot regimen och statens politiska enhet. Samtidigt med detta uppstod ett yttre hot, i form av de ekonomisk-politiska kraven på genomgripande förändringar från Världsbanken, IMF och bilaterala givare. Detta ledde sammantaget till att många afrikanska ledare valde att försöka anpassa sig till rådande strukturella förutsättningar, att hellre förekomma än att förekommas.

Sammanfattningsvis anger Lindberg främst tre orsaker till att den stora demokratiseringsvågen i Afrika kommer just under åren 1989-1991: 1) Kalla krigets slut; 2) skuldbördan samt 3) västvärldens krav på ”good governance”. En av slutsatserna av detta är att det framför allt är styrelseskick som bytts ut och att dessa förändringar behöver fördjupas så att de även omfattar styre och stat. De omfattande förändringar som ägde rum i Afrika i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet var således kopplade till

³¹ Moderniseringsparadigmet utgår från den västerländska historien som naturlig och normgivande. Världen består av utvecklade länder och underutvecklade; de utvecklade har också en gång varit underutvecklade, och de underutvecklade kommer en gång att bli utvecklade om de bara lämnar sina traditionella mönster och moderniseras, eller utvecklas (Hettne, 1987).

³² I Lindbergs studie avses med demokratisering ”igångsättandet av politiska reformer som syftar till – eller får som konsekvens – att den politiska makten fördelas på ett större antal individer och grupper i ett givet samhälle”.

förändringarna i det internationella politiska systemet. I senare studier av demokratiseringen i Afrika visar Lindberg (2004) att återkommande flerpartival på sikt tenderar att leda till en demokratisk utveckling.

Exemplet Namibia

FFF höll den 12/4 2007 ett seminarium³³ om demokratiutvecklingen i Namibia. Uppgifterna nedan är i huvudsak hämtade från det seminariet.

Namibia är idag en demokratisk stat (Hadenius & Teorell, 2006) och kan utgöra ett exempel på de svårigheter som finns när det gäller utvecklingen av demokrati i Afrika.

Kort historik

- Tysk koloni (1880-1920)
- Sydafrikansk ockupation (i olika former) 1920-1990. Apartheid införs 1940.
- FN-mandat 1950-1990
- Befrielsekamp 1950-talet – 1990
- 1960 bildas befrielse rörelsen South West Africa People's Organization (SWAPO)
- 1975 erkänns SWAPO av FN som representant för namibierna
- Namibia självständigt (21/3) 1990. En demokratisk konstitution antas. SWAPO blir efter val regeringsparti.

När Namibia 1990 blev självständigt tillträdde SWAPO som regeringsparti efter 25 års frihetskamp. SWAPO:s ledare Sam Nujoma valdes till president, ett ämbete han innehade till 2005 då Hifikepunye Pohamba, också SWAPO, tog över.³⁴ Partiet saknade vid maktövertagandet demokratisk bakgrund och hade under många år letts av en starkt centralstyrd exilregering med en icke-demokratisk kommandostruktur, skapad för ett väpnat befrielsekrig mot kolonialister och ockupationsmakter. Inom SWAPO utvecklades normer, strukturer och beteenden som bl.a. innebar ett successivt övertagande av motståndarnas tankesätt och ramar. Detta medförde en förskjutning av moralen, vilket blev konsekvensen av användningen av allt omänskligare stridsmetoder. Enligt Henning Melber går det inte att framgångsrikt bedriva krig mot en kolonialmakt och samtidigt vara demokratisk: "En gerillagrupp kan inte rösta om beslut – då dör man snart. Om man ska vinna kommer man alltför nära mentaliteten hos dem man bekämpar."³⁵

³³ Forum for the Future (FFF) är en namibisk NGO, som bildades 1998 för att skapa en plattform för en granskande, offentlig debatt i Namibia. Seminariet hölls på ABF-huset i Stockholm. Medverkande i seminariet var: Samson Ndeikwila, coordinator, Forum for the Future; Henning Melber, Dag Hammarskjöld Foundation samt Christina Nyström, PhD (Political Science, Northwestern University, 2004).

³⁴ Regeringens webbplats: "Namibia" <http://www.regeringen.se/sb/d/2574/a/75551> (access date 070806).

³⁵ <http://www.palmecenter.se/RegionerOchLander/Afrika/Namibia/Artiklar/070419swapo.aspx> (access date 070730)

Demokratisk utveckling

Namibia antog vid självständigheten en demokratisk konstitution, vilket innebär att de formella verktygen finns för att utveckla demokratisk styrning. Processen från en konstitutionell demokrati mot ett demokratiskt samhälle har dock gått långsamt liksom den ekonomiska utjämningen. Den fattiga svarta befolkningen har inte blivit rikare och några få svarta rika affärsmän utgör idag en ny elit. En fråga som ställdes under FFF-seminariet var hur konstitutionen används i praktiken. I Namibia fanns inget utvecklat demokratikoncept i det civila samhället att falla tillbaka på efter avkolonialiseringen. En synpunkt under seminariet var att de som hade verktyg, i form av t.ex. tradition att debattera olika politiska frågor, var de som tillhörde den tidigare ockupationsmakten. Mot detta ställdes frågan om dessa verktyg kunde bidra till att utveckla demokrati med hänsyn till ursprunget i en rasistisk och icke-demokratisk ordning.

Framtidsutsikter

SWAPO har både haft svårt att skapa ett "massparti" och att utveckla demokratiska institutioner. Partiet har även utvecklat en maktarrogans som medfört förtryck och utnyttjande av den egna befolkningen. SWAPO är idag hegemon och oppositionen svag. När det gäller SWAPO:s hegemoni diskuterades frågan om vad en hegemon gör med sin makt och hur välståndet fördelas. Förhoppningar finns idag om bättre distribution av välstånd, en växande opposition och förändring inom SWAPO samt att en ny generation utan rötter i kolonialism och frihetskrig skall kunna skapa förnyelse, kanske i första hand inom befintliga maktstrukturer.

5.3. Militär intervention och demokrati

Frågan om huruvida militära interventioner³⁶ leder till demokrati i insatsländerna har diskuterats flitigt. Några forskare har kommit fram till att interventioner, med väpnade inslag, ledda av demokratiska stater tenderar att kortsiktigt lyckas genomdriva demokratiska reformer. Dock tenderar instabilitet i slutändan att prägla de nya politiska systemen i insatsländerna (Kegly & Hermann, 1997; Gleditsch et al. 2004). Det här avsnittet bygger i huvudsak på Bueno de Mesquita & Downs (2006) forskning som presenterats i artikeln "Intervention and Democracy".³⁷

Olika typer av intervenerande stater och dessas förutsättningar

När det gäller nationsbyggande och demokratiseringsinsatser finns skillnader mellan olika typer av stater i synen på (de militära) interventionernas karaktär och på vad som antas vara mest effektivt.

Intervenerande demokratier styrs i hög grad av sin väljarkår och är därför i praktiken bundna av att leverera resultat som kan skapa förutsättningar för återval. Även beslut om

³⁶ Termen "intervention" används här synonymt med en eller flera staters militära "ingripande" i en annan stat.

³⁷ Författarna har studerat militära interventioners påverkan på graden av demokratisk utveckling efter inomstatliga konflikter, väpnade inomstatliga konflikter och mellanstatliga krig mellan åren 1946 och 2001. Tredje part räknas som intervenerare om de deltar med militär, endera som peacekeepers eller som aktivt part på den ena sidan i konflikten. Intervenerare inkluderar individuella stater, grupper av stater eller FN.

interventioner måste ske på grunder som tilltalar hemmaopinionen, t.ex. på humanitära eller realpolitiska grunder. De som beslutar om insatserna för ofta fram demokratisering som ett av de viktigaste målen för insatsen, ett mål som det är svårt att visa snabba resultat utifrån. Nationsbyggande är förbundet med hög grad av osäkerhet och militära interventioner är tillräckligt kostsamma för att – om de misslyckas – riskera att radera grunden för ledande politiker i intervenerande demokratier. Bueno de Mesquita & Downs (2006) har visat att politiker i intervenerande länder ofta ställs inför valet mellan att tillfredställa egna politiska intressen eller att stödja förhoppningar om demokrati i insatslandet. Även i de fall där *nya demokratier* organiseras i insatsländerna måste de nyvalda ledarna sätta *sina* väljares intressen främst, vilket inte nödvändigtvis gagnar de intervenerande staterna.

Icke-demokratiska intervenerare och deras ledare har vanligen en betydligt mindre grupp att ta hänsyn till (än demokratiska ledares väljarkårer). Detta innebär att icke-demokratiska intervenerares mål ofta är mer begränsade, t.ex. att ta över ett visst territorium eller till att få tillgång till viktiga naturresurser. Ett annat skäl för intervention kan vara att försöka åstadkomma stabilitet i närområdet. Vanligen saknas dock vilja att bekosta långa interventioner i syfte att långsiktigt förändra det politiska styret i insatslandet (här utgjorde Sovjetunionen ett undantag).

FN som intervenerare styrs av några få starka medlemstater i FN:s säkerhetsråd. Staterna utgör tillsammans en mix av demokratier och icke-demokratier. Som kollektiv måste säkerhetsrådet därför både kunna tillgodose demokratiska staters intressen (väljarkårens) och icke-demokratiska (eliternas). Detta innebär att säkerhetsrådet har problem när det gäller att enas, t.ex. kring fredsfrämjande demokratiuppbyggande insatser (även om det finns andra viktiga skiljelinjer mellan medlemmarna). Det finns dock ofta ett gemensamt intresse av stabilitet i ett konfliktområde.

Trots skillnaderna i politik och syften har, enligt Bueno de Mesquita & Downs, både de demokratiska och icke-demokratiska intervenerarstaterna en sak gemensamt: Deras mål tillgodoses lättast genom en regering i insatslandet som har möjlighet att stödja intervenerarens intressen – utan att samtidigt riskera sin egen politiska plattform. Detta kan ske endera genom att intervenerarnas och insatslandets (och dess invånares) intressen överlappar, eller genom att den nya regeringen kan stå fri från att prioritera trycket från de egna väljarna.

6. Slutsatser och diskussion

6.1. Skalan demokratisk – auktoritär

I stället för att se demokrati som ett tudelat begrepp (demokrati – icke-demokrati) uppfattas och mäts demokrati idag vanligen efter en skala där grad av demokrati, utifrån olika kriterier, ger flera kombinationer av styren som ligger mellan ”fullständiga” demokratier och rent auktoritärt styrda stater, ytterst diktaturer. Detta gör synen på andra staters styre mer nyanserat, men kanske samtidigt svårare att förhålla sig till. Viktiga frågor är vad som skall utgöra en demokratisk stat (i dagens politiska sammanhang), om det skall finnas en (officiell) rangordning mellan olika typer av demokratiska stater, liksom frågan om hur demokratiska stater skall förväntas förhålla sig till varandra. Även bedömningsgrunderna för olika former av stöd och insatser kan kompliceras av olika former av blandmodeller. Komplikationer kan t.ex. uppstå när det gäller genomförande av väpnade insatser i stater vilka räknas som (i viss mån) demokratiska. Till detta kommer även frågor som hur signaler ges och tolkas mellan aktörer på den internationella arenan när olika intressen konkurrerar.

6.2. Makt och legitimitet

Demokratiska och auktoritära system skiljer sig väsentligen när det gäller vilka realpolitiska hänsyn som avkrävs deras respektive ledningar. Demokratiskt valda politikernas ansvarsskyldighet inför medborgarna och medborgarnas rätt till ansvarsutkrävande präglar beslutsfattandet i en demokrati. I auktoritära stater har ledningen ofta en betydligt mindre grupp och färre intressen att tillgodose för att kunna behålla sin maktposition. Välbärgade eliter och andra inflytelserika stödgrupper till ledningen är vanligen de enda i en auktoritär stat som har någon verklig makt och inflytande när det gäller möjligheten att sätta press på politikerna. Vilka som en auktoritär regering är beroende av för sin maktposition är därför en viktig fråga att ta hänsyn till, inte minst när det gäller auktoritära stater som föremål för en väpnad insats (t.ex. Sudan).

Den pågående globaliseringen kan komma att förändra dagens internationella maktförhållanden. Påverkan av globaliseringen innebär att både privata och statliga internationella organisationer och NGO:er (som inte nödvändigtvis är demokratiskt uppbyggda) successivt erhåller allt större inflytande över det politiska beslutsfattandet. Detta minskar makten i de traditionella demokratiska procedurerna vilket i sin tur riskerar att minska de vanliga medborgarnas kontroll och inflytande över politiska beslut. För att kunna hantera dessa problem krävs att det går att utkräva ansvar från dessa aktörer. Vidare måste speciellt intresse riktas mot det externa ansvarsutkrävandet eftersom allt fler påverkas.

FN har uppmanat näringslivet att ta ett globalt ansvar genom ett initiativ som togs 1999 av den före generalsekreteraren Kofi Annan. Initiativet ledde till bildandet av ”The Global Compact”, som innefattar principer kring mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och korruption riktade till företag.³⁸ När det gäller ansvarsskyldighet hos icke-statliga globala organisationer kan Internet utgöra ett exempel, där ICANN har etablerat en process för oberoende granskning av verksamheten i syfte att stärka öppenhet och ansvarsskyldighet.³⁹ ICANN har även etablerat en ombudsman för att lösa eventuella problem och klagomål.

6.3. Demokratiseringsprocessen

Mansfield & Snyder (2005) har visat att spirande demokratier med svaga politiska institutioner löper störst risk att ta till väpnat våld, både internt och externt. Regeringarna i dessa länder försöker på olika sätt hålla kvar sin maktposition, bl.a. genom att peka på externa hot och spela på nationalism. Eftersom risken är stor att en stat involveras i väpnade konflikter så länge demokratiseringen inte är befäst, anser Mansfield & Snyder att den bästa vägen att utveckla demokrati är att först – i små steg – bygga de institutioner (t.ex. rättsväsende) som krävs för att ett demokratiskt system skall fungera. Först när detta genomförts bör, enligt forskarna, massdeltagande i politiken och allmänna val uppmuntras.

När det gäller konstitutionsbyggande i övergångsstaten har studier visat att en process som omfattar bred representation, förhandlingar och stort deltagande i framtagandet av en ny konstitution, positivt påverkar en övergång till demokrati. Dock finns en utmaning i att kunna skapa tillräckliga incitament för etablerade makthavare – som riskerar att förlora sina positioner i den nya ordningen – att delta i processen och förbinda sig till att stödja implementeringen av den nya ordningen. Det finns annars en risk att aktörerna inom de rådande maktstrukturerna undergräver eller attackerar den nya konstitutionen (Samuels, 2006).

I dag finns ett starkt tryck från världssamfundet om införande av demokratiska processer (som t.ex. val) och under senare år har de flesta regimer bekant sig till någon form av demokrati. Studierna ovan väcker frågor om hur stöd skall utformas till spirande eller

³⁸ Principerna baseras på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, ILO:s grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet, Rio-deklarationen samt FN:s konvention mot korruption. Se vidare regeringens webbplats: ”FN:s Global Compact’s tio principer” <http://www.regeringen.se/sb/d/4233/a/32248> (access date 070801) Även OECD har utarbetat riktlinjer se <http://www.regeringen.se/sb/d/5467/a/14556> (access date 070801)

³⁹ ICANN’s Accountability and Review processes: ICANN Bylaws Article IV. <http://www.icann.org/general/bylaws.htm#IV> (access date 070804)

nybildade demokratiska stater. Hur skall demokratiska processer och val bäst stödjas (förutsatt att en ökning av antalet demokratiska stater är ett mål)? Hur skall stöd till institutionsbyggande och byråkratisering (dvs. skapande av en formell hierarkisk struktur) och uppbyggande av samhällsfunktioner som polisväsende och domstolar etc. utvecklas om det finns en överhängande risk att staterna återgår till ett icke-demokratiskt styre där strukturerna sedan kan utnyttjas i repressivt syfte?

Auktoritära flerpartiregimer som en väg mot demokrati

Mogna stabila (institutionaliserade) demokratier är relativt fredliga – men vägen dit kan vara instabil och osäker. En slutsats av Hadenius & Teorells (2006) genomgång av staters utveckling mot demokrati är att en utveckling mot begränsade flerpartistater, som visat sig vara den svagaste av de auktoritära formerna och den som ligger närmast demokratiskt styre, kan ses som en stegvis övergång till utvecklingen av ett demokratiskt flerpartisystem. En orsak är att när en flerpartiregim väl är på plats är det mer troligt att den gradvis utvecklas i demokratisk riktning, jämfört med andra typer av auktoritära regimer.

Om övergången från autokrati till demokrati gör att stater blir mer konfliktbenägna i stället för mindre och att de under denna utveckling även går i krig med andra stater (oavsett styrmodell) väcks frågan om fred verkligen kan och bör frambringas genom aggressiva demokratiseringskampanjer, och om dessa i det korta perspektivet kan leda till instabilitet och ytterst våldsamma konflikter och inbördeskrig.

Intervention och demokrati

Viss forskningen tyder på att det är svårt att skapa demokratier genom (militär) intervention. Den multilaterala insatsen i Libanon (1980-talet) Frankrikes agerade i Tchad (1980-talet) och den USA-ledda insatsen i Kuwait⁴⁰ (1991) är ett exempel på att västländerna intervererat och försökt skapa demokrati, men misslyckats: Det icke-demokratiska Syrien behöll sitt grepp över Libanon, Tchad återgick snabbt till auktoritärt styre efter att den av Frankrike stödda regimen avsattes av militär, och i Kuwait genomfördes enbart försiktiga demokratiska reformer efter USA:s insats. Tilläggas kan att FN, Frankrike och USA fortfarande är engagerade i de respektive insatsländerna.

Återgång till auktoritärt styre är vanligt även om demokratisering stått högt på dagordningen i samband med ett konfliktslut. Många intressekonflikter är dessutom svåra att hantera vid en intervention: politiker i intervenerande länder ställs t.ex. ofta inför valet

⁴⁰ Kommentar: Även om det främsta syftet med insatsen var att befria Kuwait från Irakisk ockupation.

mellan att tillfredställa egna politiska intressen och att stödja förhoppningar om demokrati i insatslandet. De många intressekonflikterna kan, enligt Bueno de Mesquita & Downs (2006), leda till att insatsländernas ledning väljer en säkrare och mindre kostsam väg än demokratiska val och i stället stöder en autokrati eller en tillrättalagd demokratisk ordning som kan förväntas stödja de intervenerande staternas intressen och tillåta t.ex. tillgång till naturresurser och handel, utländskt stöd och militär assistans och uppbyggnad av rättsapparat innan val hålls (jämför Mansfield och Snyder ovan).

Enligt Fortna (2004) orsakar inbördeskrig stora kostnader och säkerhetsproblem inte bara för angränsande stater (oavsett om dessa är demokratiska eller icke-demokratiska), utan även för de internationella organisationer staterna tillhör. Fungerande fredsfrämjande insatser tillgodoser intressena både hos valkretsarna som bär upp de demokratiska staterna och de mindre grupper som bär upp de icke-demokratiska staterna.

6.4. Utvecklingstrender under de närmaste 20 åren

Enligt Hadenius och Teorell (2006) är den begränsade flerpartiregimen den idag vanligaste auktoritära styrmodellen, vilket ses som positivt för framtida utveckling. Dock visar mätningar från Freedom House och The Economist Intelligence Unit att utvecklingen mot fullständiga (fria) demokratier stagnerat det senaste årtiondet.

Utvecklingstrenden visar på allt fler nya typer av strukturer som grundas i privata aktörer, privata överenskommelser och avtal samt en blandning av statliga och privata aktörer⁴¹ (se t.ex. Hall & Biersteker, 2002; Cutler et al., 1999; Haufler 1993; Reinicke, 1998; Reinicke & Deng, 2000). Även på den mellanstatliga arenan kan maktförhållanden komma att förändras. Detta väcker frågor om makt och legitimitet. Att noga följa och ta hänsyn till förskjutningar i maktperspektiv som utmanar traditionella referensramar kopplade till den moderna statens villkor och – inte minst – de förutsättningar som rådde under senare delen av 1900-talet, torde bli allt viktigare i samband med Försvarsmaktens planering.

En viktig fråga är hur kommande starka aktörers (nationella, internationella, globala och transnationella) intentioner när det gäller (väpnade) insatser kommer att utvecklas när det gäller framtida konflikthantering. Många unga, icke-institutionaliserade demokratier kan skapa ökad regional osäkerhet. Misslyckanden att, med hjälp av väpnade insatser, åstad-

⁴¹ T.ex. Public Private Partnership (PPP) eller Offentlig Privat Samverkan (OPS: olika former av samarbete mellan offentlig och privat sektor. En ytterligare variant består av gemensamt ägande mellan privata och offentliga aktörer (se t.ex. www.pwc.com) (access date 070801)

komma hållbar demokratisk utveckling i insatsländerna gör att sådana insatser kan komma att ifrågasättas. Detta kan i sin tur leda till en fokusering på mer traditionella insatser av fredsbevarande karaktär, eventuellt kombinerat med stöd till institutionsbyggande. Ett alternativ till detta är att öka den militära komponenten och genomföra stora och kraftfulla fredsframtvängande insatser med långsiktig militär närvaro, eventuellt kombinerat med nationsbyggande. Det senare alternativet kan dock tyckas både kostsamt och osäkert när det gäller end-state.

När det gäller Försvarsmakten är frågor för framtidens internationella insatser var nivå kommer att läggas när det gäller

- Kriterierna för vad som skall räknas som en demokratisk stat
- Vilka element som kan befrämjas när det gäller olika nivåer av demokratiutveckling
- Hur interventioner skall genomföras med hänsyn till olika nivåer av demokratiutveckling i insatslandet
- Om och på vilka villkor en väpnad insats skall genomföras i ett annat demokratiskt land
- Grad av våldsanvändning i andra demokratiska länder
- Mandatgivares legitimitet och insatsens legitimitet i insatslandet
- Överensstämmelse mellan mandatgivare, (trupp)bidragarländer och insatsländer samt när det gäller mål och medel för nationsbyggande helhetsgrepp
- Krav på ansvarsskyldighet och ansvarutkrävande i samband med (väpnade) insatser
- Grad av förberedelser för ”mission creep”, (t.ex. förändringar i mandat och RoE) i (delvis) demokratiska stater – både politiskt och militärt

Insatsens legitimitet hemma i Sverige är en viktig demokratiparameter. Därför kan det vara viktigt att i scenarioutvecklingen ta hänsyn till

- Grad av uthållighet vid hot mot civila svenskar utomlands och i Sverige⁴²
- Grad av uthållighet i egna förluster

Synen på hur internationella insatser skall genomföras och koordineras är åter på väg att förändras. Från traditionellt fredsbevarande, med statlig suveränitet i fokus, till

⁴² Utlänningar riskerar att bli måltavlor i konfliktområden, exempel är kidnappningarna i Afghanistan där senaste fallet (070803) är de ca 20 unga sydkoreanska missionärer som togs som gisslan av talibanska rebeller den 20 juli 2007.

intervenering med stora insatser och med breda mandat i sönderfallande stater och med en tydlig åtskillnad mellan militärt och civilt, håller en förändrad syn på att växa fram. De framtida insatserna kan komma att präglas av tydligare fokusering och samordning av nationella krishanteringsinsatser. Detta kan leda till att olika typer av svenska insatser koordineras i ett insatsområde, vilket leder till ökade krav på dels en analys av konsekvenserna av en sådan samordning, dels planering för en utformning av samverkan mellan svenska militära och civila krishanteringsinsatser.

Förslag på studier

Vad demokrati är i dag, demokratins och det auktoritära styrets status i världspolitiken, är grundläggande frågor som kräver kontinuerlig analys och diskussion. En annan viktig fråga gäller omvärldsförändringar utifrån en glidande förskjutning när det gäller förutsättningar för statlig makt, internationella och transnationella organisationers makt samt förändrade maktförhållanden mellan starka och inflytelserika aktörer.

En fördjupad diskussion och jämförelse mellan olika skolor och författares syn och tolkning av begrepp som ”demokrati” och ”auktoritärt styre” och överensstämmelsen mellan hur dessa definieras mellan olika politiska läger och i viktiga internationella organisationer faller utanför den här studiens syfte. Likaså en fördjupad studie av hur skalan demokrati – auktoritär används i realpolitiken som grund för agerande, kanske framför allt kopplat till väpnade insatser i konflikter utomlands. Detta är dock frågor som bör studeras vidare.

Litteraturlista

- Adekanye, J. B. (1995). "Structural Adjustment, Democratization and Rising Ethnic Tension in Africa". *Development and Change*. Institute for Social Studies, Vol. 26, s. 355-374.
- Albinsson, B., Arnesson, K. (2005) *Försvarsbeslut 2004. Försvarsbeslutsprocessen sett ur ett kommunalpolitiskt perspektiv* Blekinge Institute of Technology Research report No. 2005:09
- Arendt, H. (1994 [1951]). *The Origins of Totalitarianism*, New York: Harcourt.
- Bennet, S. D. (2006) "Towards a Continuous Specification of the Democracy – Autocracy Connection" *International Studies Quarterly* (v 50 pp. 513-537).
- Bratton, M. & van de Walle, N. (1992) "Toward Governance in Africa: Popular Demands and State Responses". I G.Hydén & M. Bratton (red.). *Governance and Politics in Africa*. Boulder & London: Lynne Rienner Publishers.
- Bratton, M. & van de Walle, N. (1997). *Democratic Experiments in Africa: Regime Transitions in a Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Broad, R., Cavanagh, J., Bello, W. (1990). "Development: The Market is Not Enough. IJ.A. Frieden & D.A. Lake (red.) *International Political Economy: Perspectives on global power and wealth*. 3:e utgåvan. New York: St. Martins Press.
- Brooker, P. (2000) *Non-Democratic Regimes: Theory, Government and Politics*. New York: St Martins Press.
- Buchanan, D., Badham, R. (1999). *Power, Politics and Organizational Change: Winning the Turf Game*, Sage, London,
- Bueno de Mesquita, B., Downs, G. W. (2006) "Intervention and Democracy" *International Organization* 60, Summer 2006, pp. 627-649.
- Buzan, B. (1991) *People, States and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. (2nd edition). Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Buzan, B., Wæver, O., de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework For Analysis* Boulder, CO/London: Lynne Rienner.
- Chesterman, S., M. Ignatieff, R. Thakur (eds.) (2005) *Making states work: State failure and the crisis of governance* United Nations University Press.
- Cornell, E. (2005). "Nordkorea – den ständige eremiten." Vårt försvar nr 4, 2005.
- Failed and Collapsed States in the International System (2003). Prepared by the African Studies Centre, Leiden, the Transnational Institute, Amsterdam, the Center of Social Studies,
- Coimbra University, the Peace Research Center- CIP-FUHEM, Madrid.
www.globalpolicy.org/nations/sovereign/failed/2003/12failedcollapsedstates.pdf
 (access date 070831)

- Cutler, C. A., V. Haufler, and T. Porter, (eds) (1999). *Private Authority and International Affairs*. Albany NY: State University of New York Press.
- Dahl, R. A., Lindblom, C. E. (1953) *Politics, Economics, and Welfare: Planning and Politico-Economic Systems Resolved into Basic Social Processes*. New York: Harper.
- Dahl, R. A. (1961) *Who Governs? : Democracy and Power in the American City*, (Yale University Press, 1961)
- Dahl, R. A. (1971) *Polyarchy; participation and opposition*. New Haven : Yale University Press.
- Deacon, R. T. (2003) "Dictatorship, Democracy, and the Provision of Public Goods" University of California at Santa Barbara, Economics Working Paper Series 1172, Department of Economics, UC Santa Barbara.
- Diamond, L. (2002) "Thinking about hybrid regimes." *Journal of Democracy* 13(2): 21-35.
- Engels, F. (1955 [1877]) *Anti-Duhring*, Arbetarkultur, Stockholm.
- Fortna, P. V. (2004) "Does Peacekeeping keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace after Civil War." *International Studies Quarterly* 48 (2): 269-92.
- Geddes, B. (1999) "What do we know about democratization after twenty years?" *Annual Review of Political Science* 2: 115-44.
- Ghani, A., Lockhart, C., Carnahan, M. (2005). "Closing the Sovereignty Gap: an Approach to State-Building". Working Paper 253 Overseas Development Institute, September 2005.
www.odi.org.uk/Publications/working_papers/wp253.pdf#search=%22Closing%20the%20Sovereignty%20Gap%22 (access date 070731).
- Gleditsch, N. P., Siljeholm Christiansen, L., Hergre, H. (2004) "Democratic Jihad? Military Intervention and Democracy." Paper presented at the Annual Meeting of the International Studies Association, March, Montreal.
- Hadenius, A., Teorell, J. (2006) "Authoritarian regimes: Stability, Change, and Pathways to Democracy, 1972- 2003." Working paper 331- November.
- Hall, R. B., and T. J. Biersteker, (eds). (2002). *The Emergence of Private Authority in Global Governance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harris, P., Reilly, B. (Eds). (1998) *Democracy and Deep-Rooted Conflict: Options for Negotiators*, International IDEA, Stockholm.
- Haufler, V. (1993). "Crossing the Boundary Between Public and Private: International Regimes and Non-State Actors". In *Regime Theory and International Relations*, edited by V. Rittberger. Oxford: Clarendon Press, 94-111.
- Held, D. (1997) *Demokratimodeller. Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi*. 2nd edition. Bokförlaget Daidalos AB.
- Hettne, B. (1987) "Var börjar utvecklingen" *Internationella studier* 1987:3. Utrikespolitiska Institutet

- Holmqvist, C. (2005). "Engaging Armed Non-State Actors in Post-Conflict Settings" in Bryden, A. and Hänggi, H.(eds.) *Security Governance and Post-conflict Peacebuilding*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, DCAF (Berlin: Lit Verlag, 2005).
- Holsti, K. J., (1995) *International Politics. A framework for analysis*" Prentice Hall International Editions, London.
- Hylén, J. "Demokrati som begrepp och ideal – en diskussionsinledning" (årstal saknas). www.palmecenter.se/upload/filer/kunskapsbank/demokrati.doc (access date 070801)
- International IDEA, (1998) *Democracy and Deep Rooted Conflict: Option for Negotiators*.
- Kegley, C. W., Jr., Hermann, G. M. (1997) "Putting Military Intervention to the Democratic Peace: A Research Note. *Comparative Political Studies* 30 (1) 78-107.
- Keohane, R. O. (1989) *International Institutions and State Power* Boulder CO: Westview.
- Keohane, R. O. (2004) "Global Governance and Democratic Accountability." Paper prepared for a volume to be edited by David Held and Mathias Koenig-Archibugi from the Miliband Lectures, London School of Economics, Spring 2002. <http://www.lse.ac.uk/collections/LSEPublicLecturesAndEvents/pdf/20020701t1531t001.pdf> (access date 070801).
- Larsson, R. (1976) *Politiska ideologier i vår tid*, Studentlitteratur, Lund.
- Lewitsky, S., Way, L. (2002). "The rise of competitive authoritarianism." *Journal of Democracy* 13(2): 51-65.
- Lindberg, S. I. (1998). "Demokratisering i tredje världen" i G. Hydén (red) *Demokratisering i tredje världen* Studentlitteratur. http://www.svet.lu.se/Staff/Personal_pages/Staffan_lindberg/BOK-KAP.SV.16.pdf (access date 070731)
- Lindberg, S.I. (2004) *The Power of Elections: Democratic Participation, Competition and Legitimacy in Africa*. Lund: Statsvetenskapliga institutionen 2004.
- Linz, J., Chebai, H. E. (Eds.) (1998) *Sultanistic Regimes*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lorenzi, M. (2006) "Power: A radical view. by Steven Lukes" *Crossroads* Vol. 6, no.2. pp 87-95.
- Lukes, S. (2005) *Power: A Radical View*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Mansfield, E. D., Snyder, J. (2007) *Electing to fight. Why emerging democracies goes to war*. BCSIA Studies in International Security Studies. MIT Press.
- Neustaeter, R. (2002) *En handbok för arbete med konflikt, demokrati och samhällsförändring* Olof Palmes Internationella Center.
- Nordlinger, E. A. (1977) *Soldiers in Politics. Military Coups and Governments*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

- Putnam, R. D. "Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games" *International Organization*. 42 (Summer 1988):427-460
- Reinicke, W. H. (1998). *Global Public Policy. Governing without Government?* Washington DC: Brookings.
- Reinicke, W. H., and Deng. F. (2000). "Critical Choices. The United Nations, Networks, and the Future of Global Governance" Ottawa et al.: International Development Research Centre.
- Risse, T. (2004) "Transnational Governance and Legitimacy" Paper presented at the ECPR Standing Group on International Relations Conference. Hauge, Sept. 9-12.
- Samuels, K. (2006) "Constitution Building Processes and Democratization: A Discussion of Twelve Case" Studies. International IDEA.
- Sartori, G. (1973) *Democratic Theory* Westport, Conn.: Greenwood Press.
- Scharpf, F. W. (1999) "Legitimacy in the Multi-Actor European Polity" in Egeberg, M. & P. Laegreid (ed.) *Organizing Political Institutions*. Essays for Johan P. Olsen. Oslo: Scandinavian University Press.
- Schumpeter, J. A. (1942) *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York and London: Harper and Brothers.
- Slater, D. (2003) "Iron Cage in an Iron Fist: Authoritarian Institutions and the Personalization of Power in Malaysia," *Comparative Politics* 32(1): 103-22.
- SOU 1990: 44 (1990). *Demokrati och makt i Sverige. Maktutredningens huvudrapport*. Sockholm.

Uppslagsverk

- Nationalencyclopedia (NE, 1990)
- Nationalencyclopedia nätversionen (uppdateras kontinuerligt)
- The American Heritage® Dictionary of the English Language, Fourth Edition
- The Columbia Electronic Encyclopedia, Sixth Edition Copyright © 2003, Columbia University Press. Licensed from Columbia University Press.

Seminarier

- FFF (Forum for the Future), (2007) "Demokrati i Namibia – Hur ser verklighetens ut"? Deltagande panel: Samson Ndeikwila, coordinator, Forum for the Future, Henning Melber, Dag Hammarskjöld Foundation. ABF, Stockholm Christina Nyström, PhD (Political Science, Northwestern University, 2004)